

Projektové metody v mateřské škole

Bakalářská práce

Studijní program:

B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor:

Učitelství pro mateřské školy

Autor práce:

Gabriela Zemanová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Dana Kasperová, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie

Zadání bakalářské práce

Projektové metody v mateřské škole

Jméno a příjmení: **Gabriela Zemanová**
Osobní číslo: P16000441
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy
Zadávací katedra: Katedra pedagogiky a psychologie
Akademický rok: **2017/2018**

Zásady pro vypracování:

Rešeršní činnost odborné literatury k zvolenému tématu
Pravidelné konzultace s vedoucím bakalářské práce

CÍL:

Navrhnout, zrealizovat a reflektovat dva vytvořené projekty v praktické části bakalářské práce
Nástin vývoje projektového učení v ČR i ve světě
Prozkoumat negativa i pozitiva projektového učení

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná
Čeština

Seznam odborné literatury:

JANČAŘÍKOVÁ K. Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání. Praha: Raabe, 2010

KAŠOVÁ, Jitka. Škola trochu jinak: projektové vyučování v teorii i praxi. Kroměříž: IUVENTA, 1995

MAŇÁK, Josef a Vlastimil ŠVEC. Výukové metody. Brno: Paido, 2003. ISBN 80-7315-039-5.

TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. Učíme v projektech. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1.

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Dana Kasperová, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání práce:

11. dubna 2018

Předpokládaný termín odevzdání:

24. května 2019

L.S.

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. PhDr. Tomáš Kasper, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 30. června 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má bakalářská práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

13. července 2020

Gabriela Zemanová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala doc. PhDr. Daně Kasperové, Ph.D. za vedení mé práce, cenné rady, a především za projevenou trpělivost a pochopení. Dále bych chtěla poděkovat paní ředitelce Mateřské školy Smržovka Eleně Hulcké, která mi umožnila splnit praktickou část bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá projektovými metodami v českém školství a mateřské škole. V textu teoretické části bakalářské práce jsou uvedeny a popsány dokumenty upravující vzdělávání v České republice, například rámcově vzdělávací program a vzdělávací kurikulum. V dalších částech je uvedena definice a vymezení pojmu projektová výuka, její historie, typy projektů, pozitiva a negativa této metody a dále poté vývoj dítěte v předškolním věku. V praktické části jsou navrženy a zrealizovány dva týdenní programy pro děti předškolního věku v mateřské škole.

Klíčová slova

Projektová metoda, projektové vyučování, projekt, předškolní vzdělávání, rámcově vzdělávací program, vzdělávací kurikulum

Annotation

The bachelor's thesis deals with project methods in kindergarten. The text of the theoretical part of the bachelor's thesis contains and describes documents regulating education in the Czech Republic, such as the framework educational program and educational curriculum. The following sections provide a definition and definition of the term project teaching, its history, types of projects, positives and negatives of this method and then the development of a child in preschool age. In the practical part, two weekly programs for preschool children in kindergarten are designed and implemented.

Keywords

Project method, project teaching, project, preschool education, general educational, curriculum document

Obsah

Úvod.....	10
Kapitola 1 - PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	13
1.1 Vzdělávací kurikulum.....	13
1.2 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice.....	14
1.3 Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.....	17
Kapitola 2 – VZDĚLÁVACÍ PROJEKTY V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	22
2.1 Vývoj projektových metod u nás i ve světě.....	22
2.2 Definice a terminologie projektové metody a projektu.....	24
2.3 Typy projektů	25
2.4 Plánování a fáze vzdělávacího projektu	28
2.5 Negativa a pozitiva projektové metody	29
Kapitola 3 – DÍTĚ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU A OBLASTI JEHO ROZVOJE V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	31
3.1 Vývoj dítěte v období od 3 do 6 let	31
Kognitivní oblast.....	31
Osobnostní a sociální oblast.....	32
Emoční oblast.....	33
Tělesná oblast.....	33
3.2 Oblasti rozvoje dítěte z RVP pro PV	33
Dítě a jeho tělo	33
Dítě a ten druhý.....	34
Dítě a společnost	34
Dítě a svět	35
Kapitola 4 CHARAKTERISTIKA PŘIPRAVOVANÝCH PROGRAMŮ.....	38
4.1 Pondělí – Tajemný dopis	41
4.2 Úterý – Uvívíme věneček, ze všech našich kytíček	43
4.3 Středa – Všechny vůně jara	45

4.4	Čtvrtek – Na zahrádce to žije	47
4.5	Pátek – Naši malí kamarádi	49
	Hodnocení přírodovědného projektu	51
4.6	Pondělí – Co se stane, když se nebudu mýt.....	53
4.7	Úterý – Co se stane, když si nebudu čistit zuby	55
4.8	Středa – Co se stane, když budu jíst jenom sladkosti.....	57
4.9	Čtvrtek – Co se stane, když jsem nemocný	58
4.10	Pátek – Co se stane, když jsem zdravý	60
	Hodnocení výchovně zdravotního projektu	62
	Závěr	64
	PŘÍLOHY	68

Seznam zkratek

MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
RVP	rámcově vzdělávací plán
RVP PV	rámcově vzdělávací plán pro předškolní vzdělávání
ŠVP	školní vzdělávací plán

Úvod

Předškolní období je obecně považováno za období, ve kterém dochází k cílené a záměrné hře, socializaci ve skupině vrstevníků, vývoji a rozvoji osobnosti dítěte a celkovému objevování a vytváření vztahu ke světu, které dítě obklopuje. Mateřská škola funguje jako instituce, která má dítěti usnadnit vstup do života. Proto je nesmírně důležité, jaké metody a formy učení mateřská škola zvolí.

Tématem bakalářské práce jsem si byla jistá ihned od začátku. Mým záměrem bylo vybrat si takové téma, které mi pomůže v mém povolání a budu ho moci využít v budoucích letech jako učitelka v mateřské škole. Při svých praxích v mateřských školách na střední i vysoké škole jsem se s projektovou metodou téměř nesetkala. Vždy mi přišlo, že děti mají na výběr velmi málo činností, které si mohou samy vyzkoušet, pozorovat a experimentovat s nimi. Zajímalo mě tedy, zda je možné projektovou metodu upravenou pro předškolní vzdělávání, úspěšně aplikovat v mateřských školách.

Velmi obecným cílem, který jsem si hned na začátku práce sama pro sebe stanovila bylo, že děti nechám pracovat samostatně s volbou činností podle jejich uvážení, a především se budu snažit pracovat s nimi tak, aby to pro děti bylo něco nového, co ještě neznají. Cílem teoretické části je seznámit čtenáře se vzdělávacími dokumenty, kterými se řídí vzdělávání v mateřské škole v České republice, a to především Rámcově vzdělávacím programem, kurikulem a národním programem pro vzdělávání. V dalších kapitolách se věnuji vývoji a historii projektové výuky u nás i ve světě, její obecné definici, jejímu plánování, fází a také pozitiv a negativ, které tato metoda přináší. Nakonec ve třetí kapitole je přiblížen vývoj dítěte v předškolním období a oblasti rozvoje v mateřské škole, které jsou zakotveny do rámcově vzdělávacího programu. V praktické části mé bakalářské práce jsem si stanovila za cíl vytvořit dva projekty pro různé věkové kategorie. Přírodovědný projekt je zaměřen na děti ve věku 3 let a má za cíl seznámit děti s jarní přírodou a jejími změnami. Děti by se měly naučit vyjmenovat některé zástupce hmyzu a jarních květin, vědět, co rostlina potřebuje ke svému růstu, dále rozvíjet u dětí jejich vyjadřování, slovní zásobu a dokázat popsat své pocity. V projektu pro starší děti, který je zaměřen na výchovu ke zdraví jsem si stanovila za cíl naučit děti správně si čistit zuby, a především rozvíjet jejich fantazii, představivost, spolupráci ve skupině a ohleduplnost vůči ostatním.

Vytvořené programy jsem se snažila propojit jak s RVP, tak s ŠVP konkrétní mateřské školy, ve které momentálně působím. Očekávám, že práce bude přínosná jak pro mé získání zkušeností a prohloubení praxe s dětmi, tak pro mateřskou školu a mé kolegyně, které

mohou některé aktivity převzít a v podobném duchu vytvořit jiné vzdělávací programy, ve kterých necháme dětem větší volnost výběru a budeme jim více důvěřovat a projektovou metodu více využívat i v mateřské škole.

I. Teoretická část

Kapitola 1 - PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Jako jedno z nejvýznamnějších období v životě člověka se považuje předškolní věk. V dnešní době se na tento obor pedagogiky a psychologie klade velký důraz, protože kvalita předškolního vzdělávání ovlivňuje budoucí život každého z nás. Předškolní vzdělávání se zabývá výchovou, rozvojem a vzděláváním dětí zpravidla od 3 do 6 let věku dle zákona 561/2004 Sb. Po jeho úpravě je však ustanoveno, že s účinností od 1. 9. 2020 se přijímají děti od 2 let věku. Je tedy logické, že v dnešní době se ředitelé a ředitelky předškolních zařízení nacházejí pod tlakem ze strany rodičů a především společnosti. Mateřská škola v dnešní době nabízí spoustu alternativních programů, ze kterých si rodiče mohou vybírat, a snaží se děti kvalitně připravit na budoucí cestu za vzděláváním. Předškolní období lze definovat jako „vývojové období dítěte od dovršení 3. roku věku po vstup do školy, tzn. do dovršení 6. roku života“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2008). S poměrně rychlým tempem vývoje naší společnosti se vyvíjejí i kurikulární dokumenty. V dalších kapitolách se proto zaměříme na definice nejčastěji používaných termínů v předškolním vzdělávání.

1.1 Vzdělávací kurikulum

Curriculum neboli kurikulum pochází z latinského slova označující běh. V pedagogickém pojetí ho tedy můžeme chápat jako posun po plánované cestě za zvyšováním kvality vzdělávání a výchovy. Původně termín vyjadřoval pouze učivo, ale s měnící se dobou, požadavky na vzdělání a výchovu dětí a mládeže se termín měnil, rozšiřoval a různě formuloval. V dnešní době je známo více jak sto definic termínu, které se vztahují ke koncepcím vzdělávání a pocházejí od různých autorů. Jan Průcha definuje kurikulum jako „v užším vymezení znamená program výuky. Kurikulum v širším vymezení znamená veškeré učení, jež probíhá ve škole nebo v jiných institucích, a to jak plánované, tak neplánované učení. V posledních letech je kurikulum vymezováno jako výběr z kultury společnosti a kurikulum je tvořeno v procesu kulturní analýzy.“ (Průcha, 2002).

Alena Vališová v publikaci „Pedagogika pro učitele“ vymezuje kurikulum v užším a širším pojetí: „Užší pojetí kurikula se vztahuje k obsahu školní výuky, jeho výběru a uspořádání v určitém institucionálním rámci /daném stupni vzdělávání nebo v určitém vyučovacím předmětu). V širším významu je kurikulum chápáno jako totální program vzdělávacích institucí, zahrnuje komplex otázek, čemu učit, koho učit a jak učit. V tomto významu se používá u nás také termínu „program výuky“ nebo „projekt výuky“, tj. celek s definováním cílů, vymezením obsahu, metod a organizace výuky.“ (Vališová, Kasíková, 2011)

Kurikulum pro nás tedy znamená a představuje vzdělávací program (cestu), obsah (co jako pedagog máme studenty, žáky a děti naučit), vztahy ve vzdělávání, prostředí pro vzdělávání, průběh vzdělávání a výsledky, kterých chceme dosáhnout. Nahlížíme na něj ze dvou hledisek, a to konkrétně v užším pojetí a širším pojetí významu.

Kurikulum lze v širším pojetí rozlišit na:

- **Formální kurikulum** – představuje vzdělávací program, tzn. plánované cíle, obsah, prostředky a podmínky vzdělávání, jeho realizaci a způsob hodnocení výsledků
- **Neformální kurikulum** – tvoří doplňkové a neplánované aktivity mateřské školy, (setkání s lidmi či přírodními jevy, divadla, jiné společenské akce, nečekané události, kroužky mimo běžný program, návštěvy, výstavy...)
- **Skryté kurikulum** – tvoří zejména klima školy. Jde o celou síť vnějších i vnitřních vztahů, které ovlivňují vzdělávání (vztahy mezi personálem a dětmi, mezi dětmi samotnými, mezi všemi zaměstnanci, mezi školou a rodiči, popř. dalšími partnery...). Přívlastek skryté vyjadřuje jeho nesnadné vyjádření, ale krátký pobyt ve škole nám zpravidla stačí k tomu, abychom ho vycítili.
- **Rodinné kurikulum** – rodinné zázemí, ovlivňující vztah dítěte ke vzdělávání i jeho výsledky, můžeme i v mateřské škole napomáhat k jeho optimálnímu rozvoji, či ho naopak brzdit. (Váchová, 2010)

V současné době pojem kurikulum chápeme jako obsahové a organizační normy ustanovené v rámcově vzdělávacím programu, kterým se řídí mateřské státní školy a na jeho základě vypracovávají školní vzdělávací program, jejichž obsahem a součástí jsou cíle, obsah, očekávané výstupy atd., které jsou realizovány ve předškolních zařízeních ale i mimo něj. Kurikulum není neměnný dokument s přesně vymezeným pojmem vzdělávání, ale je to především vyvíjející se proces, který reaguje na potřeby a hodnoty společnosti a dětí.

1.2 Národní program rozvoje vzdělávání v České republice

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice neboli Bílá kniha byl dokument, který ustanovoval program rozvoje vzdělávání v České republice do roku 2010. Tento dokument vznikl na základě rozhodnutí vlády České republiky v dubnu 1999 a vláda v něm schválila hlavní cíle vzdělávací politiky. Bílá kniha představovala závazný dokument, který jasně vymezil dlouhodobé a střednědobé záměry vzdělávání do roku 2010 a které měli strategický charakter.

Kniha formuje myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy pro vývoj ve střednědobém horizontu. Tvůrci Bílé knihy vycházeli z analýz jak našeho školství, tak školství za hranicemi naší země. Spoluautorka publikace „Vzdělávání v mateřské škole – Školní a třídní vzdělávací program“ E. Šmahelová uvádí, že: „byly použity výroční zprávy MŠMT ČR o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy Školství v pohybu (1996), Školství na křižovatce (1998), Na prahu změn (2000), dále z publikace OECD Zprávy o národní politice ve vzdělávání: Česká republika (1996), z hodnocení a realizace jejich doporučení Výborem pro vzdělávání OECD Priority pro českou vzdělávací politiku (1999).“ (Svobodová, 2010). Jako jedno z významných východisek pro záměry obsažené v knize byla považována diskuse, kterou pod názvem „Výzva pro deset milionů“ vyhlásilo MŠMT. Do této diskuse se zapojili jak pedagogové, tak zájmová sdružení a sociální partneři zabývající se otázkami vzdělávání a výchovy.

V Bílé knize můžeme najít vymezení několika hlavních cílů, které jsou společností považovány za žádoucí. Jedná se například o požadavek na celoživotní učení pro všechny, s čímž souvisí vytvoření stabilního základu právě pro celoživotní učení. Dále se pracuje na vytvoření promyšlených vazeb, které umožní snadné zvládnutí přechodu mezi vzděláním a zaměstnáním.

Bílá kniha byla aktuálním dokumentem do roku 2010. Mezitím MŠMT vytvořilo několik vzdělávacích plánů a strategií, které vstoupily v platnost. Zde uvádíme několik z nich¹:

- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky (2007)
- Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky (2008–2015)
- Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2011–2015

V roce 2014 byla vládou schválena Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020, čímž Bílá kniha definitivně pozbyla platnosti. Strategie se stala základem české vzdělávací politiky. Dokument vytvořený MŠMT si stanovuje tři hlavní priority v oblasti vzdělávání a to:

¹ Strategické a koncepční dokumenty. Www.msmt.cz [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>

- Snižování nerovnosti ve vzdělávání

Strategie se snaží mimo jiné zvýšit dostupnost a kvalitu předškolního vzdělávání a rané péče, zavést povinný poslední ročník předškolního vzdělávání nebo snížit počet odkladů školní docházky.

- Podpora kvalitní pedagogické přípravy

Obsahem Strategie je také podmínka dokončit a zavést karierní systém pro učitele, modernizovat počáteční vzdělávání učitelů a modernizovat systém hodnocení na úrovni jak dítěte, tak žáka a studenta.

- Národní rada pro vzdělávání

Cílem Strategie je zlepšit dostupnost a kvalitu informací o vzdělávacím systému nebo také otevřeně a srozumitelně prezentovat změny rodičům i širší veřejnosti.

V současné době se již některé body ze Strategie vzdělávání 2020 splnily a jsou nově zavedeny. Jedná se například o zavedení posledního povinného ročníku předškolního vzdělávání. Od 1. září 2017 je zavedeno povinné předškolní vzdělávání, týkající se dětí, které nejpozději do 31. 8. dosáhly pěti let věku – primárně se plní v mateřské škole v rozsahu 4 hodin denně. Zákon ale umožňuje např. i individuální vzdělávání.

Zákon č. 561/2004 Sb. Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Zákon č. 561/2004 Sb. ze dne 24. 9. 2004 je dokumentem, ze kterého vychází veškeré legislativní ustanovení týkající se vzdělávání v České republice. Zákon obsahuje části o všech stupních vzdělávání v ČR, dále ustanovuje mimo jiné i školské služby a zařízení, školní inspekce a další. K zákonu se v průběhu let připojila další ustanovení a vyhlášky, které upravují nebo doplňují aktuální znění zákona a reagují na potřeby a vývoj společnosti. Pro nás je nejdůležitější část o předškolním vzdělávání, kterou se také budeme v následujících podkapitolách zabývat. Jak již bylo zmíněno v úvodu kapitoly, předškolní období je jedno z nejdůležitějších období dítěte. Úkolem školských institucí a zařízení je podpora a rozvoj dítěte ve všech složkách osobnosti. Předškolní instituce se zaměřují především na rozvoj osobnosti dítěte, na osvojení základních morálních i společenských hodnot a chování, dále na citový, rozumový a tělesný rozvoj a v neposlední řadě také na rozvoj mezilidských vztahů. Ze zákona č. 561/2004 Sb. vychází i Rámcové vzdělávací programy,

dále jen RVP, které rozvíjejí školský zákon pro předškolní, základní, gymnaziální, střední odborné, speciální a základní umělecké vzdělávání. V následujících podkapitolách se budeme zabývat složením RVP pro předškolní vzdělávání, kde jsou uvedeny a rozpracovány například cíle, klíčové kompetence a další oblasti, které jsou pro práci pedagoga v mateřské škole důležité, protože z RVP vychází Školní vzdělávací program (ŠVP) jehož tvůrcem bývají pedagogické sbory konkrétních mateřských škol.

1.3 Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP pro PV) byl v roce 2004 vytvořen týmem autorů. Od roku 2004 prošel RVP různými doplňujícími ustanoveními a aktualizacemi, které byly do RVP vsazeny. V úplném znění k 1. 1. 2018 RVP PV vytvořil tým autorů společně ve spolupráci s Národním ústavem pro vzdělávání a odbornými konzultanty. V rámcově vzdělávacím programu najdeme vymezení kurikulárních dokumentů, hlavní principy RVP PV, pojetí a cíle předškolního vzdělávání, organizaci předškolního vzdělávání, úkoly, specifika, metody a formy vyučování, rámcové cíle, klíčové kompetence, jednotlivé oblasti vzdělávání, řízení mateřské školy, spolupráci s rodiči a jinými organizacemi, autoevaluaci atd. V následujícím textu přiblížíme jednotlivé body z RVP PV, se kterými se běžně setkávají učitelky v mateřské škole a jsou pro ně důležité.

- Úkoly předškolního vzdělávání

Jedním z hlavních a velmi důležitých úkolů předškolního vzdělávání je podpora a doplnění rodinné výchovy a poskytovat dítěti doplňující vhodné podněty k aktivnímu rozvoji. Dalším neméně důležitým úkolem je vytvoření správných základů nejen pro další vzdělávání dítěte ale i pro jeho budoucí život a životní cestu. Předškolní instituce by měly podporovat a rozvíjet dítě v plné míře a ve všech oblastech poznávání. V poslední době je velký důraz kladen na diagnostický úkol předškolních institucí vzhledem k probíhající inkluzi a včasného odhalení dětí se specifickými vzdělávacími obtížemi, dětí nadaných a dětí s potřebou odkladu školní docházky. Diagnostická práce pedagoga v mateřské škole je tedy jedním z nejdůležitějších úkolů a na odbornou připravenost pedagogů na včasné rozpoznání těchto případů by měl být kladen velký důraz.

- Metody a formy předškolního vzdělávání

Metody a formy vzdělávání, které pedagog pro jednotlivé dítě volí, by měli vycházet z diagnostického pozorování a individuálního přístupu ke každému jednotlivému dítěti. Aby pedagog mohl vhodně metody a formy volit, je nutné dítě pravidelně pozorovat, okra-

jově znát a odhadnout jeho rodinné poměry a znát aktuální psychické a vývojové stadium dítěte. Dle J. Průchy a S. Koťátkové v publikaci *Předškolní pedagogika (2013)* jsou metody rozděleny do dvou rovin – jedná se o metody výchovné a metody vzdělávací. V publikaci jsou uvedeny některé metody výchovné. Jedná se například o:

- **Učitelka jako přirozený vzor chování:** „Učitelka je přirozeným vzorem chování a modelem, který působí na osvojování a rozvíjení sociálních dovedností.
- **Vytváření pravidel:** „Osvědčuje se vytvářet tato pravidla postupně a s dětmi, kterých se to přímo týká, a pak je v daných situacích opakovat tak, aby je děti zvnitřnily a dokázaly v dané situaci co nejvíce používat.“
- **Rozhovory ve skupině:** „Prohlubují schopnost poslouchat druhé, říci svobodně vlastní názor i respektovat sdělení druhého, podpořit společný prožitek.“
- **Volná hra:** „Přirozená dynamika hry usměrňuje, ale i stimuluje dětské jednání.“
- (Průcha, Koťátková, 2013, s 52)

Všechny tyto výchovné metody musí pedagog propojovat tak, aby došlo k maximálnímu naplnění výchovného působení na dítě a to tak mohlo přijmout a uplatňovat morální hodnoty naší společnosti.

Vzdělávací metody by měly být založeny na prožitcích, které působí na dětskou emocionalitu a podporují vnitřní motivaci a efektivnější zapamatování učeného obsahu. V dnešní době musí pedagog reagovat na požadavky společnosti v oblasti tvořivého rozvíjení osobnosti dítěte. Obecně platí, že čím menší dítě, tím větší fantazie a tvůrčí myšlení. Je tedy důležité, aby pedagog ve volbě metod pro vzdělávání byl otevřený tvůrčímu myšlení dětí a neobvyklým postupům práce. Nicméně aktivní a prožitkové metody nejsou jediné důležité ve vzdělávání předškolních dětí. Podle obecného rozdělení můžeme vzdělávací metody rozdělit podle:

- a) **Dle organizačního uspořádání** – metody individuální a skupinové
- b) **Dle místa** – v herně, ve výtvarné pracovně, v přírodě, na hřišti... (Průcha, Koťátková, 2013)

Dále můžeme vyučovací metody rozdělit na dvě velké skupiny:

- a) **Tradiční metody** – metody, které mají dlouhou tradici – výklad, přednáška, rozhovor...
- b) **Aktivizační metody** – metody aktivizující a rozvíjející psychické procesy žáků – brainstorming, mentální mapování, projektové vyučování... (Dvořáková, 2015)

Metody podrobněji rozdělujeme na:

- **Práce s textem** – tyto metody jsou součástí slovních metod, názorných metod a také metod dramatických. V mateřské škole touto metodou rozvíjíme předčtenářskou gramotnost dětí. Mezi metody práce s textem řadíme i text umělecký jako je rytmiizace a přednes básní, práce s pohádkami atd.
- **Slovní metody** – Základem slovních metod v mateřské škole je dialog mezi dítětem a učitelkou. Mezi slovní metody řadíme i vyprávění, předčítání, vysvětlování...
- **Metody názorné a demonstrační** – Mezi tyto metody řadíme práci s obrazy, fotografiemi, přímým pozorování předmětů, jevů, experimentování, akustické ukázky nebo prožívání situace v terénu.
- **Metody situační a inscenační** – podstata těchto metod spočívá ve využití prožitků v reálných životních situacích, které děti mohou sledovat nebo prožít. Běžně se v mateřských školách využívají při hrách, kde děti vstupují do postav („hra na něco“).
- **Metody praktické** – V těchto metodách se využívají rytmické, pohybové, intonační a další dovednosti, které zařazujeme ke specifickým dovednostem. Úkolem těchto metod je tedy rozvíjet schopnosti a dovednosti, které dítěti usnadní běžný život.
- **Metody s myšlenkovými operacemi** – Tyto metody rozvíjí kognitivní myšlení dětí a upevňují získané vědomosti. Do této kategorie spadají i metody diagnostické.
- **Metody didaktické hry** – Didaktické hry mají předem daná a jasná pravidla, které mají za cíl dítě rozvíjet a vzdělávat. Pod didaktické hry například spadají hry s pohybovým základem, s osobnostně sociálním rozvojem atd.
- **Metody projektové** – projektová metoda je velmi výhodná v tom, že zahrnuje větší variabilitu metod podle vývoje konkrétního projektu, které však mají společné to, že jejich základem je aktivita a prožitek dětí. (Průcha, Kořátková, 2013)

- Cílové kategorie předškolního vzdělávání

V rámcově vzdělávacím programu nalezneme dělení cílů do 4 kategorií, z nichž se pro lepší orientaci vytyčily dvě úrovně, a to úroveň obecná, do které spadají rámcové cíle a klíčové kompetence a úroveň oblastní, do které řadíme dílčí cíle a dílčí výstupy.

- Rámcové cíle – tyto cíle vyjadřují obecné a univerzální záměry vzdělávání. Jako tři nejhlavnější cíle, které pedagog u vzdělávaných sleduje, jsou: rozvoj dítěte, jeho učení a poznání, osvojení základů hodnot dané společnosti, získání samostatnosti a projevení se jako samostatné osobnosti
- Klíčové kompetence – kompetence vyjadřují souhrn vědomostí, dovedností a hodnot, které daná společnost považuje za důležité pro rozvoj osobnosti jedince a úspěšné začlenění do společnosti. V předškolním vzdělávání jsou pro nás důležité kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální a personální, činnostní a občanské. V každé jednotlivé oblasti kompetencí nalezneme v RVP co by dítě, které ukončuje předškolní vzdělání, mělo umět.
- Dílčí cíle – tyto cíle souvisí s oblastmi vzdělávání, které je potřeba u každého jedince rozvíjet. Jedná se o oblast biologickou, psychologickou, interpersonální, sociálně – kulturní a environmentální
- Dílčí výstupy – výstupy odpovídají dílčím cílům. Dílčích výstupů má být dosaženo v každé jednotlivé oblasti vzdělávání.

K úspěšnému vzdělávání dítěte v předškolní výchově je potřeba, aby všechny tyto složky byly vzájemně propojeny. V RVP pro předškolní vzdělávání nalezneme pět oblastí vzdělávání dítěte, které jsou vzájemně propojeny s dílčími cíli, vzdělávací nabídkou a očekávanými výstupy. Oblasti jsou rozděleny na:

- **Dítě a jeho tělo** – tato oblast stimuluje fyzickou a pohybovou zdatnost dítěte a vede ho ke zdravému životnímu stylu.
- **Dítě a jeho psychika** – oblast je zaměřena na rozvoj intelektu, vůle, sebepojetí a sebevyjádření. V oblasti jsou zařazeny celkem tři podoblasti, které se věnují psychologickému vývoji dítěte a s tím souvisejícími oblastmi:
 - 1 jazyk a řeč,
 - 2 poznávací schopnosti a funkce, fantazie a představivost, myšlenkové operace
 - 3 sebepojetí, city a vůle
- **Dítě a ten druhý** – interpersonálně zaměřená oblast, která rozvíjí vztah dítěte k rodině, přátelům ale i širokému okolí a vzájemnou komunikaci mezi těmito činiteli.
- **Dítě a společnost** – úkolem této oblasti je seznámení dítěte se společností a jejími hodnotami a požadavky, které je potřeba dodržovat a řídit se jimi.
- **Dítě a svět** – elementárně založená oblast pro rozvoj vědomostí o životním prostředí a světě, ve kterém se dítě nachází a žije

V jednotlivých oblastech nalezneme nabídku činností, které pedagog může pro dítě uskutečnit, možná rizika ohrožující úspěšné zvládnutí vzdělávacích záměrů a očekávané výstupy, které nám říkají, co by dítě na konci předškolního období mělo zvládnout a umět.

Kapitola 2 – VZDĚLÁVACÍ PROJEKTY V MATEŘSKÉ ŠKOLE

V dnešní době se téměř v každém školním zařízení objevuje pojem „projekt“ či „vzdělávací projekty“ nebo „projektový celek“. Do popředí se dostává individuální rozvoj dítěte, samostatná činnost dětí, při které samy objevují, vytvářejí a hledají nová řešení a získávají tím poznatky a zkušenosti, které mohou dále využívat. Projektová metoda vychází z pragmatické pedagogiky, která vzniká v důsledku kritiky tzv. tradiční školy. (Průcha, 2013)

Projektová metoda v dnešním pojetí má kořeny na počátku 20. století v pragmatické pedagogice. Pragmatická pedagogika je pedagogický směr vycházející z pragmatické filozofie, která je velmi rozšířená od konce 19. století v Americe. Pragmatická pedagogika ovlivnila výchovu a školství v USA a ve 20. a 30. letech 20. století se stala jedním z nejvlivnějších pedagogických směrů. Za zakladatele projektové metody vyučování je považován americký filosof a pedagog John Dewey (1859–1952) a jeho následovník William Heard Kilpatrick (1871 – 1965). (Průcha, 2013)

2.1 Vývoj projektových metod u nás i ve světě

Na konci 19. století se jak u nás, tak ve světě, začíná ozývat potřeba reagovat na rozvoj a vývoj společnosti, a změnit dosavadní vzdělávání dětí a podobu školy. Škola v tomto období byla založena na autoritativním postavení pedagoga, memorování učiva a tvrdé kázní. Žák byl v pozici posluchače, který pouze poslouchal a přijímal informace, které mu zprostředkovával učitel.

Počátkem 20. století se začala objevovat kritika tzv. „tradiční školy“. Ve společnosti se diskutovalo o funkci školy a úloze učitele a s tím souvisejícím postavením žáka ve výuce. Vznikla potřeba upřednostnit žáka jako aktivního jedince schopného zjišťovat a přijímat informace a dále s nimi pracovat. Ve 20. letech 20. století se začínají formovat ideje pragmatické pedagogiky, která vychází z potřeb běžného života a snaží se respektovat individualitu každého žáka a rozvíjet jeho praktické dovednosti provázané s teoretickými poznatky.

Významným představitelem amerického pragmatismu byl John Dewey (1859 – 1952), který prakticky položil základy projektové metody. Ten se zabýval školou a jejím vlivem na rozvoj žákovy osobnosti. Rozvinul myšlenku, že žáci by měli ve škole vykonávat činnosti, které reálně znají a využijí je v praktickém životě. (Dömischová., 2011)

John Dewey založil univerzitní experimentální laboratorní školu v Chicagu, kde ověřoval své teorie. J. Dewey pojal školu jako součást života dítěte, a nejen jako přípravu na život a vypracoval koncepci, která byla založena na teorii pragmatismu – progresivní pedagogiku. Za základ výchovy je v pragmatické pedagogice považován čin a do popředí se dostává pojem zkušenost. Důraz je zde také kladen na činnosti a zájmy žáka, kterými získává zkušenosti při řešení komplexních témat a úkolů. Jakákoliv zkušenost v pojetí pragmatické pedagogiky vyžaduje vzájemné působení vrozených sil dítěte a jeho dosavadních zkušeností spojených s prostředím.

Za pokračovatele Johna Deweye a zakladatele projektové metody je považován William Heard Killpatrick (1871 – 1965). Ten považoval za důležité kromě rozvoje vědomostí a dovedností žáka také rozvoj jeho osobních a sociálních hodnot pomocí kooperace, kritického myšlení a tolerance. Podle W. H. Killpatricka je možné pomocí projektové metody vytvořit správný charakter člena společnosti, a to především za pomoci vlastní činnosti žáka, dosahování konkrétních výsledků, spolupráce školy a širší veřejnosti a využití skupinových a hromadných forem učení. Člověk, který se v životě zasazuje o dosažení vytyčených cílů a vede aktivní, hodnotný a důstojný život, je dle W. H. Killpatricka, ideálem demokratického občana. (Kasper, Kasperová, 2008)

Cílem J. Deweye, W. H. Killpatricka a jejich následovatelů v oblasti projektové metody bylo především změnit pohled na vyučování v tradičním pojetí a na základě humanismu a demokracie stavět do popředí žákovy potřeby a samotného žáka. Snahy o změnu školství pronikly i do českých zemí. (Dvořáková, 2009)

V českých zemích se škola na počátku 20. století snažila žáky připravit na budoucí život především memorováním, předáváním pouze teoretických znalostí, posilování pamětního učení a frontální způsob výuky. Na přelomu 20. – 30. let 20. století k nám začínají pronikat myšlenky pragmatické pedagogie a s nimi spojená potřeba o změnu dosavadního školství. Na názornou výuku spojenou s prožitky a vycházející z běžných situací v životě žáka apelovali například Rudolf Žanta (1884-1937), Václav Příhoda (1889 – 1979), Otokar Chlup (1875 – 1965), Jan Uher (1891 – 1942), Josef Úlehla (1852 – 1933), Stanislav Vrána (1888 – 1966) nebo František Čáda (1865 – 1918). Ti kritizovali školu za to, že předává pouze hotové poznatky a nestará se o žákovu tvořivost a rozvoj jeho individuality. (Dömischová, 2011)

Od roku 1929 vznikají na našem území pokusné reformní školy, které podporují samostatnost a individualitu dětí. Pedagogové v těchto školách se inspirovali daltonským

plánem, winnetskou soustavou, problémovým a projektovým vyučováním a snaží se, aby učení vycházelo z vlastního zájmu žáka, a je založeno především na aplikaci získaných poznatků do běžných situací života. V českých zemích je o americký pragmatismus a jeho využití a aplikaci ve vyučování velmi velký zájem. V meziválečném období učitelé navštěvují stáže ve Spojených státech, kde se seznamují s východisky amerického pedagogického myšlení (Pánková, Kasperová, Kasper, 2015). Reformní hnutí a jeho vývoj však pozastavila válka a následný komunistický režim.

2.2 Definice a terminologie projektové metody a projektu

V současné době se pojem projektové vyučování, projekt, projektový den nebo projektový týden objevuje velmi často na základních školách. Cílem dnešních škol a zároveň této metody je rozvíjet v dětech samostatnost a podporovat samostatné učení a zároveň je motivovat tak, aby o učení měly vlastní zájem, protože „před školou stojí nelehký úkol pomoci žákovi zpracovat a zhodnotit individuálně získané zkušenosti a zařadit je do celkového obrazu světa a pojetí vzdělání.“ (Tomková, 2009)

V oblasti projektového vzdělávání je zapotřebí vysvětlit a správně rozlišit některé pojmy. Jedná se o:

- a) **Projekt** – „Projekt je komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj zodpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti“ (Kratochvílová, 2009)
- b) **Projektová metoda** – je to „výuková metoda, již jsou žáci vedeni k řešení komplexních problémů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001)
- c) **Projektová výuka** – „Vyučování založené na projektové metodě.“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001)

Vymezit pojem projektového vyučování není v dnešní době jednoduché. Existuje spousta hledisek, podle kterých se úspěšnost projektu a projektového vyučování posuzuje a jeho hodnocení vychází z definic od různých autorů. Například William Heard Kilpatrick definuje projekt jako „určitě a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žákovi tak, aby se mu zdál životně důležitým tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě.“ (Valenta, 1993). Jana Coufalová ve své publikaci *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy* shrnula základní rysy projektu:

- Projekt vychází z potřeb a zájmů dítěte. Umožňuje uspokojit jeho potřebu získávat nové zkušenosti, být odpovědný za svou činnost.
- Projekt vychází z konkrétní a aktuální situace. Neomezuje se na prostor školy, ale mohou se do něho zapojit i rodiče a širší okolí.
- Projekt je interdisciplinární.
- Projekt je především podnikem žáka.
- Práce žáků v projektu přinese konkrétní produkt. Pokud je to možné, je průběh a výsledek zdokumentován. Vznikne výstup, kterým se účastníci projektu prezentují ve škole nebo mimo školu.
- Projekt se zpravidla uskutečňuje ve skupině. Sociální psychologie druhé poloviny minulého století prokázala, že učení ve skupině je významné nejen pro rozvoj osobnosti žáka, ale zvyšuje i efektivitu procesu učení.
- Projekt spojuje školu s širším okolím. Umožňuje začlenění školy do života obce nebo širší společnosti (Coufalová, 2006)

Projekt také můžeme definovat jako „komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou a praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu projektu), pro jehož obhájbu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti.“ (Kratochvílová, 2009)

Vzdělávací projekty jsou charakteristické komplexností – snaží se propojit všechny vzdělávací složky uvedené v RVP pro PV, jako je oblast biologická, psychologická, interpersonální, sociálně kulturní a environmentální a rozvíjet intelektové, sociální a psychomotorické schopnosti a dovednosti dítěte.

V předškolním vzdělávání je pojem projekt velmi často používán, ale jeho realizace je vzhledem k věku dětí velmi náročná. V předškolní výchově se jedná spíše o podobu integrovaných témat, které vycházejí z reálného života, a učitel se snaží pomocí praktických činností, které zadává dětem, naplnit cíl, který si sám vytyčil. Učitel v souladu s RVP pro PV stanovuje cíle – získání konkrétních znalostí a schopností, postojů, rozvoj empatie, socializace či vytvoření hmatatelné hodnoty, jako je výtvarné zpracování nebo jakýkoliv výrobek.

2.3 Typy projektů

Projekty lze obecně rozdělit podle několika kritérií, které si učitel při tvorbě projektu volí. Je velice důležité, aby si učitel – tvůrce projektu – dokázal říci a posoudit, na jakou

oblast by projekt měl cílit, co by mělo být hlavní náplní projektu a jaký by z něj měl být výstup. Při samotném projektu (v mateřských, základních a středních školách) je učitel postaven do pozice rádce a pozorovatele. Konkrétního rozdělení projektů podle různých hledisek najdeme v publikacích zabývajících se projektovým vyučováním mnoho. W. H. Killpatrick rozdělil projekty dle jejich účelu na:

- a) **ztělesnění myšlenky či plánu do vnější formy** – konstrukce určité zkušenosti, se kterou se žáci v běžném životě mohou setkat,
- b) **cílení k estetické zkušenosti** – hodnocení či seznámení se s určitou formou umění,
- c) **vyřešení problému** – řešení konkrétního problému, se kterým se žáci setkávají
- d) **vedoucí k získání dovednosti** – žáci získají dovednost, kterou dokáží aktivně využít v reálném životě (Killpatrick in Valenta, 1993)

Zaměření a podobu projektu lze například také určit podle:

- a) **Účelu** – Projekty lze dělit dle účelovosti na tři kategorie. První kategorií jsou projekty, které jsou prostřednictvím myšlenek formovány do požadovaného výsledku či výrobku. Do druhé skupiny se řadí projekty zprostředkovávající estetické zkušenosti a též projekty, zabývající se konkrétními situacemi a problémy, které nás obklopují. Do poslední skupiny se řadí projekty vedoucí k získání určité dovednosti. Výše zmíněné tři kategorie se mohou navzájem prolínat.
- b) **Vztahu k učivu a vyučovacím předmětům** – Učitel se rozhoduje, zda se projekt týká jednoho nebo více předmětů. V praxi to znamená, že se probíraný projekt ve fyzice prolíná a souvisí s učivem v chemii nebo matematice. V mateřských školách se jedná spíše o propojení všech složek a oblastí vzdělávání podle RVP pro PV.
- c) **Organizace** – toto kritérium úzce souvisí s předchozím bodem – projekty zpravidla probíhají v různém časovém rozmezí. Učitel si tedy může zvolit, zda projekt zorganizuje v rámci výuky v jeden den a vytvoří určité hodinové bloky zařazené do rozvrhu, nebo projekt týdenní, měsíční či roční.
- d) **Délky trvání** – projekty lze z hlediska času rozdělit na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé. Při zvolení dlouhodobého projektu vzniká součinnost s ostatními učiteli či organizací, která je do projektu také zapojena jako praktická část výuky.

- e) **Místa konání** – organizace projektů ve školách je přímé spojení školy s životní realitou. Je tedy na místě, aby projekt využíval různých institucí a situací, které žáky připraví na reálný život.
- f) **Navrhovatele** – projekty rozřazujeme v rámci návrhů na spontánní a umělé. Spontánní vznikají potřebou či nápadem samotných žáků, kdežto projekty umělé vytvoří a zadá učitel.
- g) **Počtu zapojených žáků** – toto kritérium je velmi rozmanité. Pokud se jedná o větší, například celoroční projekt, je do něj s největší pravděpodobností zapojeno více tříd – tedy více žáků. Navrhovatel ale může vytvořit projekt cílený na menší skupiny účastníků, na dvojice či dokonce jednotlivce.
- h) **Velikosti** – zde záleží na pojetí projektu navrhovatelem. Může se jednat o malý projekt, který má za úkol dojít pouze k výsledku, nebo o projekt větších rozměrů, který zkoumá více podrobnosti mezi jednotlivými kroky, které vedou k zadanému tématu. (Coufalová, 2006)

V publikaci *Výukové metody v pedagogice* od Lucie Zormanové nalezneme typologii projektů uspořádanou takto:

- a) **Navrhovatel projektu** – Dělení projektu dle toho, kdo ho navrhl. Jedná se například o žákovské projekty, které navrhli sami žáci, o projekty uměle připravené, tedy zadané a iniciované učitelem a projekty kombinované, které jsou spojením obou přechozích typů.
- b) **Účel projektu** – Zde nalezneme rozdělení projektů na problémové, konstruktivní, hodnotící, směřující k estetické zkušenosti a projekty, které směřují k získání dovednosti.
- c) **Informační zdroj projektu** – Zdroje informací k projektu žákovi může poskytnout zadavatel, tedy učitel (vázaný informační zdroj) nebo si je žák získává sám (volný informační zdroj).
- d) **Délka projektu** – Projekty dle délky můžeme rozdělit na krátkodobé, střednědobé, dlouhodobé a mimořádně dlouhodobé.
- e) **Prostředí projektu** – Rozdělení podle toho, kde se projekt odehrává. Prostředí projektu lze tedy rozdělit na školní, domácí, kombinaci obou typů a mimoškolní.
- f) **Počet zúčastněných na projektu** – Projektů se mohou účastnit jednotlivci (individuální) nebo skupiny (společné).

- g) **Způsob organizace projektu** – V této kategorii můžeme organizaci projektů rozdělit na jednopředmětovou (v rámci jednoho předmětu) a víceředmětovou (provázanost s více předměty). (Zormanová, 2012)

2.4 Plánování a fáze vzdělávacího projektu

Při plánování a fázování projektů je důležité, aby problém či konkrétní situace byla pro děti něčím zajímavá, přitažlivá a představovala pro ně něco, s čímž se mohou setkat v běžném životě, a díky dovednostem získaným při realizaci projektu problém či situaci uspokojivě vyřešit. Pro vzdělávací projekt je tedy vhodné zvolit náměty, které vycházejí z potřeb žáků nebo podnětů, které je v běžném životě obklopují.

Jana Kratochvílová ve své publikaci *Teorie a praxe projektové výuky* uvádí 4 fáze plánování projektů, kterými by měl úspěšný projekt projít. Jedná se o:

- plánování projektu,
- realizaci projektu,
- prezentaci výstupu projektu,
- hodnocení projektu. (Kratochvílová, 2009)

Při plánování projektu je nezbytně nutné určit komplexní úkol, jasný problém k řešení nebo cíle, kterého chceme dosáhnout. Na úkol či problém, který chceme řešit, nahlížíme ze dvou hledisek. Jeden pohled nás vede od cílů, kterých chceme dosáhnout, ke konečnému produktu a druhý pohled, který nás vede přes jasnou představu výsledku ke konkrétním cílům (Dömischová, 2011). Pedagog, který projekt zadává, má v této fázi také na starosti zvolit výstup z projektu, časové rozvržení projektu, zvolení prostředí projektu, vymezit účastníky, organizaci, podmínky pro vytvoření projektu a promyšlení hodnocení projektu. Druhá fáze – realizace projektu – vychází z předem prodiskutovaného plánu. Děti sbírají potřebný materiál, zpracovávají ho a kompletují. Pedagog zde vystupuje v roli rádce a pozorovatele, který usměrňuje počínání dětí ale pouze v případě, že se odkloní od svého záměru. Třetí fáze – prezentace – je závěrečným výstupem snahy dětí a prezentací výrobku či dosaženého cíle samotnými dětmi. Výsledek projektu může být prezentován pro rodiče, pro spolužáky, mimo vlastní třídu, pro veřejnost či pro jiné instituce. Poslední, čtvrtou fází, je hodnocení. Hodnocením prochází jak učitel, tak děti jeho úkolem je zhodnotit úspěšnost či neúspěšnost projektu a případné kroky ke zlepšení. Hodnocení by vždy mělo vycházet z kritérií, která jsou vytvořena samotnými žáky nebo předložena učitelem a všichni účastníci jsou s nimi seznámeni. (Kratochvílová, 2009)

V mnohých publikacích nalezneme projekty zaměřené především na základní či střední vzdělávání, méně informací je však o vedení projektové metody mateřských školách. V mateřských školách se jedná spíše o plánování tematických celků, které vycházejí z integrovaných bloků a jejich úkolem je co nejvíce se přiblížit problémům a otázkám, se kterými se děti v předškolním období setkají a musejí je řešit. Projekty v mateřských školách by měly být proto realizovány především skrze prožitkové učení, situační učení a činnosti, které využívají přímých zážitků a zkušeností dětí. Všechny aktivity, které se v rámci projektu odehrávají v mateřské škole, by měly být vzájemně provázané se vzdělávacími oblastmi a vycházet z RVP pro PV. Při projektech realizovaných v mateřské škole se jedná především o stanovený projekt a cíle pedagogem, nikoliv samotnými dětmi. Je velmi důležité, aby pedagog zohledňoval aktuální stupeň vývoje dětí a vhodně s ním pracoval.

2.5 Negativa a pozitiva projektové metody

Stejně jako všechny vzdělávací metody s sebou přinášejí pozitivní i negativní aspekty, tak u projektové metody tomu není jinak. Projektová metoda má svůj počátek v americké pragmatické pedagogice, která vznikla jako odezva na „tradiční školu“ a přináší inovativní metody ve vzdělávání. Negativa a pozitiva této metody můžeme zkoumat z různých hledisek:

- z obecného hlediska
- z pohledu žáka
- z pohledu učitele
- z pohledu okolního prostředí
- z pohledu procesu učení

Z obecného hlediska spatřuje Josef Valenta negativa a nástrahy v:

- a) promyšlené organizaci a řízení,
- b) ve vhodném odhadnutí míry volnosti a odpovědnosti dětí,
- c) informací z jednotlivých věd,
- d) organizace výuky v rámci rozvrhu hodin

naopak výhody a přednosti vidí v:

- a) motivační síle projektové metody,
- b) blízké logice životní reality,
- c) formování celé osobnosti,
- d) kvalitativní diferenciaci a individualizaci ve vyučování,

- e) spolupráci,
- f) diskutování a formulování názorů,
- g) řešení problémů, hledání informací (Valenta, 1993)

Ivona Dömischová nahlíží na klady a zápory ve čtyřech oblastech: proces učení – dítě učitel – škola jako instituce. Pro tuto práci bylo vybráno hledisko dítěte a hledisko učitele:

Klady z hlediska učitele:

- a) změna role učitele – Učitel se při zadaném projektu stává rádce a poradcem, který ztrácí výsadní postavení ve třídě. Vzhledem ke společné činnosti se s žáky více sbližuje, vytváří se přátelštější vztah a tím se automaticky posiluje přirozená autorita učitele. Pedagog se také více dozvídá o zájmech, potřebách či schopnostech dětí, než při tradičním vzdělávání celkově se buduje vzájemný respekt a tolerance.

Klady z hlediska dítěte

- a) větší motivovanost dítěte – Motivace žáka vycházející z vlastního přesvědčení o smyslnosti úkolu, má mnohem dlouhodobější charakter než motivace vnější. Při projektovém vyučování dítě vyvíjí individuální úsilí, které vede k dosažení vlastního výsledného produktu s minimálním přičiněním učitele. Prostřednictvím této metody dochází k budování zdravé sebedůvěry dítěte.

Zápory z hlediska dítěte

riziko vzniku nekázně – Při přenechání volnosti a odpovědnosti na žákovi může vzniknout nekázeň, díky které se mnozí učitelé do projektových metod raději nepouštějí. Během společného řešení zadaného problému může vzniknout větší hluk, ale ne vždy je to důsledkem nedodržování pravidel či nekázně. Jedná se spíše o průvodní jev při kooperaci mezi dětmi

Zápory z hlediska učitele:

- a) časová náročnost – Toto negativum patří k jednomu z nejvíce zmiňovaných. Časová náročnost z hlediska samotného plánování projektu a následné realizace s uspokojivým hodnocením zcela nekoresponduje s časovými možnostmi
- b) Neznalost principů projektové výuky – Učitelé mají mnohdy velmi zkreslené představy o tom, co projektem je. Vytvářejí tak jen aktivity, které mají zdánlivě

společné rysy s projektem, avšak o projektu či dokonce projektové metodě zde nemůže být řeč.

- c) Nedostatečná zkušenost pedagogů – Mnoho pedagogů nemělo během svého studia možnost se s projektovou metodou a její problematikou seznámit. Nedostatečná zkušenost také pramení z omezených časových možností a pracovním vytížením pedagogů. (Dömischová, 2011)

Kapitola 3 – DÍTĚ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU A OBLASTI JEHO ROZVOJE V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Období předškolního věku je pro dítě jedním z nejdůležitějších období. V tomto období dochází k mnoha změnám, jako jsou změny psychické, fyzické a sociální. Předškolní období je vymezeno věkem mezi 3 až 6 lety, vzdělávací systém však umožňuje do mateřských školek přijímat děti už ve věku 2 let.

3.1 Vývoj dítěte v období od 3 do 6 let

Dítě si uvědomuje sebe sama, dokáže zvládnout základní hygienické úkony, obléct si základní oblečení a má zájem o své vrstevníky a společnou hru. Předškolní období je ukončeno sociálním faktorem – nástupem dítěte do školy a posouzením jeho školní zralosti. Následující podkapitoly jsou zaměřené na obecný souhrn psychologického vývoje dítěte předškolního věku

Kognitivní oblast

Kognitivní oblast, jindy také nazývaná rozumová či poznávací, je zaměřena na změny ve vnímání, paměti, myšlení, představ, řečových dovedností, vůli a emočních procesů (Průcha, 2013). Dítě dokáže názorně myslet, tvořit a užívat pojmy, vystihnout podstatné vlastnosti předmětů, je schopno kategorizovat podle společného znaku předmětů, nedokáže se odpoutat od subjektivního vnímání a v myšlení se projevují specifické chyby v úsudku. (Thorová, 2015).

Vnímání je zaměřeno na celek, z něž dítě zvládne vyčlenit jednotlivosti, kterým přiřkládá subjektivní důležitost – důležité jsou pro něj detaily. Časové vnímání je u dítěte předškolního věku zkreslené, pokud ho aktivita baví, čas pro něj plyne rychleji, než když je

nuceno dělat něco, co ho nebaví (Průcha, Kořátková, 2013). Děti v tomto období žijí přítomností, jedná se o tzv. prezentismus. Od období 3 do 6 let se celkově zlepšuje pozornost a formuje se záměrná paměť.

Paměť je na začátku období převážně bezděčná, až kolem pátého roku se začíná objevovat paměť záměrná. Po celé období převažuje spíše paměť mechanická a konkrétní. Mechanická paměť je důležitá při přijímání a zapamatování si informací, paměť konkrétní je spojená s reálnými situacemi.

Myšlení je vázáno na to, co právě probíhá a co dítě prožívá. Pro toto období je typický egocentrismus, kdy má dítě za to, že celý svět je zde kvůli dítěti. Dalšími typickými znaky pro myšlení v tomto období jsou například animismus – dítě si myslí, že všechny předměty se chovají a cítí jako ono samo. Dále se jedná například o magické myšlení, které má za důsledek to, že si dítě myslí, že svět je plný strašidel. Magické myšlení s přibývajícím věkem slábne, ale ještě v mladším školním věku mají děti občas problém rozlišit pravdu a fikci. Dalším typickým znakem je dynamismus – připisování duševního života neživým objektům. Myšlení je v tomto věku omezené pouze na jeden aspekt problému – dítě není schopno pracovat s více než jedním aspektem problému. (Thorová, 2015). (Průcha, Kořátková, 2005)

V tomto období dochází k prudkému vývoji řeči. Dítě začátkem 3 roku mluví v jednoduchých větách a intenzivně narůstá slovní zásoba, jedná se zhruba o 1000 slov. Vyjadřování je komplexnější, i když nepřesné, s využitím konfabulací. Děti postupně používají složitější a rozvinutější věty a zlepšuje se ve vyprávění. Dokáže sledovat příběh nebo pohádku a poté ho vlastními slovy převyprávět. V průběhu předškolního období se zvnitřňuje řeč – dítě mluví samo k sobě, řeč se stává hlasem svědomí. (Thorová, 2015)

Osobnostní a sociální oblast

Mezi druhým a třetím rokem si dítě nalézá vlastní identitu a postupně se separuje od matky. V předškolním období se také utvářejí základy sebepojetí a vnímání sebe samého. Dítě má potřebu socializace a kontaktu se svými vrstevníky, hry se začínají zaměřovat na role a často můžeme pozorovat společnou spontánní hru. V tomto období také dochází ke zvnitřnění pravidel soužití s vrstevníky ve skupině a děti poukazují na to, pokud pravidla nejsou někým dodržována. (Průcha, Kořátková, 2005). Děti jsou stále však poměrně silně fixovány na rodinu a zároveň v ní testují reakce rodičů například provokativním chováním nebo předváděním se. V předškolním období přetrvává egocentrismus – vznikají často

konflikty a děti nejsou schopné je samy vyřešit, nicméně se také postupně vyvíjí schopnost asertivity a obrany. (Thorová, 2015)

Emoční oblast

Emoční oblast v předškolním období se stává stabilnější a dítě dokáže ve větší míře kontrolovat své pocity, avšak často se můžeme setkat s pláčem kvůli drobným neúspěchům či nelibým událostem. V tomto období děti potřebují především jistotu poskytovanou blízkými osobami a utěšování. Dalším důležitým faktorem, který v tomto období nastupuje je svědomí, a to především ve společné hře. Dále se v rámci emocí a pocitů rozvíjí i sebehodnotící emoce, které jsou pozdějším základem pro rozvoj svědomí, morálky a sebeúcty. (Thorová, 2015)

Tělesná oblast

Po třetím roce se u dítěte objevují i fyzické změny. Narůstá svalový tonus, vytrácí se baculatost a dochází k nárůstu svalové hmoty. Pohyby dětí se stávají koordinovanější, plynulejší a zlepšuje se cit pro rovnováhu. Děti si osvojují motorické dovednosti a jsou schopny naučit se sekvenci pohybů při vykonávání aktivit. V průběhu tohoto období se vymezuje dominance jedné ruky a sní spojené úkony jemné motoriky jako například držení tužky, příboru, navlékání korálků, stříhání atd. (Thorová, 2015)

3.2 Oblasti rozvoje dítěte z RVP pro PV

V rámcově vzdělávacím programu pro předškolní výchovu nalezneme rozpracované oblasti vzdělávání (Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a svět, Dítě a společnost), které uvádějí, co by dítě mělo na konci předškolního období zvládnout, jaká jsou rizika, která vzdělávací a výchovný proces mohou ohrozit, jaké činnosti učitel dítěti nabízí a co u dítěte podporuje. V této podkapitole se budeme zabývat tím, co pedagog u dítěte v jednotlivých oblastech podporuje (dílčí vzdělávací cíle) a co dítě na konci předškolního období dokáže (očekávané výstupy).

Dítě a jeho tělo

Učitel u dítěte podporuje rozvoj pohybových schopností a zdokonalování v oblasti jemné i hrubé motoriky. Nabízenými činnostmi se snaží, aby dítě dosáhlo lepší koordinace pohybů celého těla, rozvíjí psychickou i fyzickou zdatnost a dbá na rozvoj poznávacích smyslů. V této oblasti učitel nepodporuje jen fyzický vývoj, ale také rozšiřuje poznatky dítěte o jeho těle, zdraví, sportu, bezpečí, prostředí a snaží se vytvořit zdravé životní návyky a základy zdravého životního stylu.

Na konci předškolního období dítě zpravidla dokáže zvládat základní pohybové dovednosti, prostorovou orientaci a pohyb v běžném i uměle vytvořeném prostředí. Dítě zvládne koordinovat pohyby těla a sladit je s hudbou a jednoduchý pohyb vědomě opakovat. Pomocí všech smyslů dítě rozeznává zvuky a tóny, zrakově rozlišuje specifické znaky předmětů, rozlišuje vůně a chutě a vnímá hmatem vlastnosti předmětů. Předškolák také dokáže ovládat koordinaci ruky a oka, zvládá jemnou motoriku a sebeobsluhu. V oblasti hygieny je schopno základních hygienických návyků, ve svém okolí udržuje pořádek a zvládá jednoduché úklidové práce. V oblasti kognitivní zvládne pojmenovat části těla, důležité orgány a má povědomí o lidském těle.

Dítě a ten druhý

V oblasti dílčích vzdělávacích cílů učitel dítě seznamuje s pravidly chování k druhému, navazováním a rozvíjením vztahů k druhým lidem. Pedagog se snaží posílit prosociální chování ve vztahu k ostatním lidem ve společnosti (rodina, mateřská škola, skupina...) a rozvíjí u něj sociální citlivost, toleranci, respekt a přizpůsobivost. Dále se snaží naučit dítě chránit sebe a své soukromí ve vztazích k druhým dětem i dospělým.

Před vstupem do základní školky dítě umí navazovat vztahy s dospělými, překonávat stud a komunikovat vhodným způsobem s dospělými i dětmi, se kterými udržuje přátelství. Zvládá a rozumí svým emocím a náladám a dokáže je vyjádřit. Předškolní dítě zná svá práva ke vztahu k druhému a respektuje práva druhého, chápe, že i když je každý jiný, tak má stejnou hodnotu jako on sám. Dokáže spolupracovat s ostatními, uplatňuje své individuální potřeby a přání s ohledem na druhého, umí řešit konflikty a dodržuje dohodnutá pravidla.

Dítě a společnost

V této oblasti pedagog u dítěte podporuje a zprostředkovává poznávání společenských pravidel a schopnost žít ve společenství. Rozvíjí kulturní a společenské postoje a návyky a učí ho přizpůsobovat se společenskému prostředí a zvládat jeho změny. Dále dítě seznamuje s kulturou a uměním a zároveň rozšiřuje jeho povědomí o existenci ostatních kultur a národností.

Na konci předškolního období dítě zvládá uplatňovat návyky v základních formách společenského chování, pochopení, že každý má ve společenství svou roli, podle které se chová a zvládá porozumět projevům nálad a citových prožitků ostatních. Dítě se umí adaptovat na život ve škole, aktivně zvládá požadavky školy jako prostředí a vyjednává s dětmi

i dospělými ve svém okolí, se kterými se zvládne domluvit na společném řešení. Má vytvořenou dětskou představu o pravidlech chování a společenských normách a v souladu s nimi se podle těchto představ chová. Dodržuje pravidla her, hraje férově a jedná spravedlivě. Dítě má zájem o kulturní podněty a dokáže je hodnotit, popřípadě se samo prostřednictvím hudby či hudebně pohybových činností vyjadřovat.

Dítě a svět

Učitel u dítěte po celou dobu docházky do mateřské školy podporuje seznamování s místem a prostředím a vytvářením kladného vztahu k němu. Celkově vytváří zájem o elementárním světě, různých kulturách a působení člověka na přírodu. Snaží se dítěti vysvětlit, že by mělo mít úctu k životu ve všech jeho formách a vytváří povědomí dítěte o sounáležitosti s veškerou přírodou, lidmi, společností i planetou Zemí.

Dítě na konci tohoto období se dokáže orientovat ve svém prostředí, chová se přiměřeně a adekvátně v situacích, které v jeho životě nastávají. Uvědomuje si nebezpečí ve svém okolí a ví, jak se proti němu chránit. Dítě má povědomí o širším společenském a přírodním prostředí, vnímá, že svět má svůj řád a je rozmanitý a pozoruhodný. Všimá si dění a změn ve svém okolí a rozumí tomu, že se svět kolem něj vyvíjí a proměňuje. Uvědomuje si význam životního prostředí pro člověka a snaží se ho chránit a podporovat.

Dítě a jeho psychika

Jazyk a řeč

U dítěte je podporován rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností jak v oblasti receptivní tak v produktivní. Pedagog podporuje komunikativní dovednosti a kultivovaný projev. V předškolní výchově je také dítě připravováno pomocí různých aktivit na čtení a psaní.

V oblasti jazyka a řeči dítě na konci předškolního období zvládá správně vyslovovat, ovládat dech i tempo řeči a zvládá pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno. Mluví ve větách a má smysluplné myšlenky a nápady, které dokáže vhodně zformulovat. Zvládá vést rozhovor a pracovat s informacemi, které jsou pro něj důležité. Dále je schopno se naučit krátké texty, básničky, vyprávět pohádku a popsat danou situaci. Sluchově rozlišuje koncové a začáteční slabiky a hlásky slov, utvoří jednoduchý rým, poznat některé číslice a písmena a pozná napsané své jméno.

Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace

Pedagog v této oblasti podporuje především přechod od konkrétně názorného myšlení k slovně – logickému, rozvoj paměti a pozornosti a zpřesňování smyslového vnímání. Dále u dětí podporuje tvořivost, poznávací city, pozitivní vztahy k intelektuálním činnostem a učení a vytváří základ pro práci s informacemi.

Dítě by na konci předškolního období mělo zvládat vědomě využívat všechny smysly, záměrně pozorovat a soustředit se na činnost. Zvládá zaměřit se na důležité informace a postupuje podle pokynů a instrukcí. Chápe prostorové pojmy, elementární časové pojmy a částečně se v čase orientuje. Dokáže chápat základní číselné a matematické pojmy, učí se nazpaměť krátké texty a řeší problémy a úkoly. Svou fantazii a představivost vyjadřuje v tvořivých činnostech a dokáže o nich hovořit.

Sebepojetí, city, vůle

Dílčí vzdělávací cíle se v této oblasti zaměřují na poznání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě samému a získání relativní citové samostatnosti. Dále na rozvoj schopnosti vytvářet citové vztahy a prožívat je, sebeovládat se a své pocity a dojmy vyjádřit.

Dítě před ukončením předškolní výchovy zvládne odloučení na určitou dobu od rodičů, rozhodovat o svých činnostech a uvědomovat si svou samostatnost a dávat najevo vlastní názory, postoje, nálady a pocity. Zvládne vyjádřit souhlas i nesouhlas v situacích, které to vyžadují a dokáže přijímat úspěch i neúspěch a vyrovnat se s ním. Zvládne pochopit a dodržovat pravidla her, udržet pozornost a zvolenou hru dokončit. (Rámcově vzdělávací program, MŠMT, Praha 2018)

První část práce byla zaměřena na teoretické poznatky z oblasti předškolního vzdělávání a projektové metody. Druhá část bakalářské práce bude zaměřena na propojení teoretických poznatků s praktickou realizací pomocí dvou vytvořených projektů.

II. Praktická část

Kapitola 4 CHARAKTERISTIKA PŘIPRAVOVANÝCH PROGRAMŮ

Cílem praktické části bakalářské práce je navrhnout, zrealizovat a zhodnotit dva vlastní programy zaměřené na přírodu a výchovu ke zdraví. Jedná se o týdenní projekty ve dvou třídách mateřské školy Smržovka.

Přírodovědný projekt je koncipován pro nejmenší děti navštěvující mateřskou školu. Týdenní projekt se zaměřuje v rámci řízených činností na změny a procesy v přírodě v období jara a nese název: „Jaro – co se to na zahrádce stalo?“

Obecným cílem je seznámit děti s přirozenými procesy a změnami v jarní přírodě (vegetativní aktivita rostlin, zvýšení aktivity živočichů, změny počasí atd.). Dále poté podporovat u dětí lásku a ohleduplnost k živé i neživé přírodě, udržovat v čistotě okolí školky, rozvíjet a podporovat zájem o přírodu a aktivně se zapojovat do její ochrany. Mezi konkrétní vzdělávací cíle patří především vyjmenovat a rozpoznat alespoň 5 květů a 3 zástupce hmyzu, které rozkvétají v jarním období, vytvořit s pomocí herbář jarních květů a znát postup při zachovávaní rostlin, vyjádřit svůj vlastní názor, vhodně formulovat věty a svá sdělení a rozvíjet spolupráci a přátelské chování ve třídním kolektivu. Aktivita v rámci přírodovědného projektu budou začleněny ke vzdělávacím a výchovným činnostem probíhajícími ve školní třídě (básničky, rozvíčky, pracovní listy aj.)

Výstupem z projektu je několik výrobků, které děti samy nebo s pomocí vytvoří. Jedná se především o herbář jarních květů, které děti samy nasbírají, vylisují a vlepí do připraveného podkladu. Dále si děti zasadí a vypěstují vlastní květiny – osení na kterých budou přímo pozorovat vliv vody a slunečního záření a jako poslední výrobek, který společnými silami připraví, bude domeček pro hmyz, který společně umístíme na školní zahradu.

Kompetence, které budou u dětí pomocí přírodovědného projektu rozvíjeny vychází z Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a jedná se především o:

- soustředěné pozorování, zkoumání, objevování, všímání si souvislostí, experimentování a užívání jednoduchých pojmů, znaků a symbolů,
- kladení otázek a hledání odpovědí, aktivní všímání si, co se kolem nás děje, porozumění věcem, jevům a dějům, které se kolem nás dějí,
- ovládání řeči, hovoření ve vhodně formulovaných větách, samostatné vyjadřování myšlenek, sdělení, otázek i odpovědí, porozumění slyšenému,
- vyjadřování a sdělování svých prožitků, pocitů a nálad různými prostředky (řečové, výtvarné, hudební, dramatické apod.),

- samostatné a svobodné rozhodování o svých činnostech a uvědomování si následků a důsledků svého chování.

Školní vzdělávací program (ŠVP), který v MŠ Smržovka nese název „Svět kolem nás je plný krás“ a aktivity v připravovaném programu vycházejí z obecných cílů vzdělávání a metod v MŠ Smržovka a to:

- rozvíjení dítěte a jeho schopnosti učení
- osvojení základních hodnot, na nichž je naše společnost založena
- pochopení chodu přírody a jejích změn v průběhu roku
- rozvíjení enviromentálních a správných životních návyků dítěte
- metodou prožitkového učení a prožitkové hry
- projektové plánování
- spontánní a řízené aktivity

V rámci ŠVP mateřské školy budou aktivity prováděny v integrovaném bloku JARO, který je dále rozdělen do několika podtémat. Konkrétní podtéma: „Jarní probuzení přírody“ má za cíl pozorovat změny v přírodě, rozvíjet úctu k životu, umět poznat základní rostliny a zvířata, rozvíjet fantazii a tvořivost, cyklus života rostlin, co potřebuje rostlina k růstu a poznávání přírody, jejích změn, pozorování, vyprávění – důležitost ochrany přírody.

Druhý projekt, který bude v rámci bakalářské práce realizován je zaměřen na výchovu ke zdraví a je koncipován pro skupinu dětí ve věku 5-6 let. Jedná se o týdenní projekt, který se v rámci řízených činností a různých aktivit zaměřuje na zdravý životní styl, hygienu a zdraví a nese název „Co se stane když...“

Obecným cílem programu je u dětí předškolního věku prohloubit znalosti o zdravém životním stylu, vést děti ke zdravému způsobu života, zdravým návykům a postojům. V průběhu týdne se projekt zaměří na témata osobní hygieny, sportu a zdravého stravování. Mezi stanovené konkrétní cíle patří především aplikace získaných vědomostí v rámci péče o zuby, říci vlastními slovy, co je zdravý životní styl, spolupráce ve skupině a uvést příklady správné péče o naše zdraví.

Kompetence, které budou u dětí pomocí tohoto programu rozvíjeny vychází z Rámcové vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a jedná se především o:

- se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům
- řeší problémy na základě bezprostřední zkušenosti; postupuje cestou pokusu a omylu, zkouší, experimentuje; spontánně vymýšlí nová řešení problémů a situací; hledá různé možnosti a varianty (má vlastní, originální nápady); využívá při tom dosavadní zkušenosti, fantazii a představivost
- samostatně rozhoduje o svých činnostech; umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej
- si uvědomuje, že za sebe i své jednání odpovídá a nese důsledky
- dbá na osobní zdraví a bezpečí svoje i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné okolní prostředí (přírodní i společenské)

V rámci ŠVP mateřské školy Smržovka budou aktivity v programu vycházet z tematického bloku LÉTO a jako podtéma bude zvoleno „Moje tělo“. Obecné cíle a metody vzdělávání vycházející ze ŠVP jsou:

- umožnit dětem poznávat různorodé a zajímavé činnosti
- umožnit dětem dostatek pohybu
- rozvíjení dítěte a jeho schopnosti učení
- získání osobní samostatnosti a schopnosti projevovat se jako samostatná osobnost působící na své okolí

Hlavní cíle podtématu „Moje tělo“ jsou především poznat lidské tělo a jeho hlavní funkce, vědět, jak chránit své zdraví, umět se chránit před nebezpečnými vlivy, ztotožnit se se základy zdravého životního stylu a uvědomovat si odlišnosti.

Výstupem z projektu je vytvoření vlastní třídní knížky o našem zdraví členěné do kapitol podle probíraných témat v jednotlivých částech projektu, výroba vlastního mýdla a technika správného čištění zubů.

4.1 Pondělí – Tajemný dopis

Cíl: naučit se rozeznat alespoň dvě jarní květiny, vytvořit si bez pomoci základ pro vlastní osení, soustředit se na jednotlivé činnosti, rozvoj hrubé i jemné motoriky

Organizační forma: v herně na koberci, u stolečků, venku na školní zahradě/ v lese

Vzdělávací oblasti: Dítě a jeho tělo, dítě a psychika, dítě a svět

Očekávané výstupy: vědomě napodobit jednoduchý pohyb podle vzoru, správně vyslovovat, ovládat dech, tempo i intonaci řeči, pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno, vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, ve vhodně zformulovaných větách, porozumět slyšenému, vnímat a rozlišovat podle všech smyslů, záměrně se soustředit a udržet pozornost, osvojit si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi

Pomůcky: dopis od skřítky Jarníčka, obrázky jarních květin, košíček, šátek, ruličky toaletního papíru, semínka řeřichy, hlína – zemina, vata, plastové mističky – obaly, voda, ruličky toaletního papíru, rukavice pro děti s kožními problémy

Činnosti:

Ráno byl do třídy umístěn dopis od skřítky Jarníčka. Dopis byl umístěn tak, aby ho děti našly, respektive si ho všimly při hře. Dopis děti přinesly paní učitelce, která jim slíbila, že se na něj po svačině společně podívají a přečtou si ho.

- 1) Komunitní kruh – Děti si v kruhu podávají dopis a každé dítě řekne, co si myslí, že dopis obsahuje. Pokud dítě neví, co odpovědět, tak mu paní učitelka dá několik návrhů, co by v dopise mohlo být a dítě si z nápadů vybere ten, který se mu líbí nejvíce. Po vyjádření všech dětí se dopis dostane do rukou opět paní učitelce, která se zeptá dětí, zda ho chtějí otevřít a zjistit, kdo jim píše. Společně poté otevrou dopis a paní učitelka ho přečte a ukáže ho dětem. Nakonec se dětí zeptá, zda chtějí skřítkovi Jarníčkovi pomoci a naučit se něco nového.
- 2) Kouzelný košíček – Paní učitelka má připravený košíček, který je zakrytý šátkem. Děti chodí jedno po druhém, tak jak je vyzve paní učitelka, ke košíčku a nahlíží do něj. Poté si jdou sednou zpět na místo, ale nesmí svému kamarádovi říct, co v košíčku bylo a co tam viděl. Když se podívají všechny děti, tak paní učitelka opa-

trně sundá šátek a na něj vyskládá věci z košíčku – obrázky květin, skleničku hlíny, vodu a semínka. Poté děti utvoří kruh kolem vyskládaných věcí a pojmenují je. Pokud děti některou květinu neznají, tak jim paní učitelka její jméno prozradí. Nakonec si obrázky děti připnou na magnetickou tabuli. Poté se paní učitelka dětí zeptá, co se dá dělat se semínky řeřichy, vodou a hlínou.

- 3) Sazení osení a pokusy – Děti si u stolečků vezmou zeminu a papírový kelímek a samy si připraví vlastní „záhonek“. Poté s pomocí paní učitelky nasypou semínka řeřichy, přiklopí tenkou vrstvou další zeminy a zalejí vodou. Nakonec si svoje kelímky dají na okno, kde je dostatek slunečního světla. Poté si děti stoupnou ke stolečku, kde paní učitelka dá do plastových mističek vatu a dobře ji namočí. Na vatu nasypeme fazole a čočku. Těchto mističek paní učitelka udělá několik a na cedulky nakreslí znaky, které označí, co která mistička bude potřebovat – pouze slunce, pouze voda, voda a slunce. Nakonec si paní učitelka přinese krabici, ve které už má vyklíčenou fazoli – krabice je speciálně upravená tak, aby stínila některé její části – fazolový výhonek si bude hledat cestu za sluncem.

Hodnocení: Děti si na papírový kelímek nalepily svoji značku a od pondělí až do pátku se o svoje osení musí starat. Musí zjišťovat, zda má dostatek vody, světla atd. Poté si děti zopakují jména květin, která byla v košíčku a následně je mohou hledat po cestě na vycházku, popřípadě objevovat nové jarní květiny.

4.2 Úterý – Uvíváme věneček, ze všech našich kytic

Cíl: Rozvoj volního chování – záměrně udržet pozornost po delší časový úsek, rozvíjení slovní zásoby a pravidel komunikace ve skupině, prohlubování znalostí o okolní přírodě a posilování pozitivního vztahu k ní. Rozvoj estetického myšlení, procvičování jemné i hrubé motoriky. Postup při tvorbě herbáře.

Organizační forma: v herně v komunikativním kruhu, práce u stolečků, venkovní prostředí

Vzdělávací oblasti: Dítě a jeho tělo, dítě a svět, dítě a psychika, dítě a společnost

Očekávané výstupy: mít přiměřeně bohatou slovní zásobu, dokázat osvojená slova aktivně uplatnit v řeči, používat větší množství slovních obrátů, správně určovat a pojmenovávat věci a jevy ve svém okolí, uvědomovat si, že člověk a příroda se navzájem ovlivňují, že každý může svým chováním působit na životní prostředí

Pomůcky: jarní květiny (přinesené od rodičů nebo natrhané paní učitelkou), noviny, knížky, básnička, dopis od skřítky, obrázky květin

Činnosti:

- 1) Komunitní kruh – V komunitním kruhu dětem paní učitelka přečte nový dopis od skřítky Jarníčka, který byl schovaný ve třídě. V něm se děti dozvídají o nových jarních květinách a bylinkách, jejich využití a prospěšnosti. K zapamatování nových květin si děti společně zahrají hru: “Uvíváme věneček“. Poté dostanou od skřítky za úkol vytvořit knížku o jarních květinách. Zde se paní učitelka ptá dětí, jaké mají nápady na její vytvoření (malování, sušení atd.) – pokud na to děti neprijdou samy, prozradí jim paní učitelka metodu lisování a následnou tvorbu herbáře.
- 2) Lisování květin a tvorba herbáře – Paní učitelka dětem u stolečku ukáže, jak se dají lisovat květiny pomocí knížek. Květiny mohly přinést děti (většinou pampelišky lékařské) nebo je má paní učitelka již připravené. Děti si vyzkouší ve dvojicích založit květinu mezi novinový papír a následně ji vložit do knížky. Poté paní učitelka přinese již vylisované květiny, které děti mají přiřadit k již vytištěným obrázkům. Po kontrole od paní učitelky děti dále zjišťují podle obrázků, jaké části chybí vylisované květině (kořeny, listy). Chybějící části paní učitelka zakreslí na připravenou čtvrtku a děti poté s asistencí dolepí části vylisovaných květin a následně celý herbář svážou dohromady.

- 3) Zapouštění vodových barev do vlhkého podkladu – Děti si pomocí houbičky a vody navlhčí čtvrtku, na kterou poté budou nanášet vodové barvy pomocí štětce. Barvy se rozpíjí a vzájemně prolnou. Po zaschnutí si děti pomocí tuže nakreslí květiny, které se jim líbí. Paní učitelka dbá na to, aby květiny měly kořeny, stonek, listy a květ.

Hodnocení: Společně s dětmi si prohlédneme vytvořený Herbář, který poté zavěsíme na třídní tabuli, aby do něj děti mohly libovolně nahlížet. Dále děti z výtvarných prací udělají výstavu a každé dítě řekne, jakou kytíčku namalovalo. Poté se s dětmi můžeme společně zamyslet, co všechno má kořeny a proč jsou kořeny důležité. Nakonec výtvarné práce vyvěsíme na třídní nástěnku do šatny.

4.3 Středa – Všechny vůně jara

Cíl: rozvoj volných vlastností dítěte, spolupráce a komunikace ve skupině, dodržování nastavených pravidel, dokázat vnímat okolní vjemy jedním smyslem (čich) a soustředit se na prováděnou činnost, rozvoj jemné a hrubé motoriky

Organizační forma: v herně, v přírodě, u stolečků

Vzdělávací oblasti: dítě a psychika, dítě a svět, dítě a ten druhý

Očekávané výstupy: zvládat základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, vědomě využívat všechny smysly, záměrně pozorovat, postřehovat, vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách

Pomůcky: barevný padák, básnička, příběh o semínku, obrázky lesa, rybníků, sadů, zahrady, papíry, listy, větvičky, tužky a voskovky

Činnosti:

Po ranním cvičení dětem ukážeme nový dopis od skřítky Jarníčka. V dopise se skřítek dětí ptá, zda ví, jak voní jaro a jestli mu děti pomohou objevit tu nejkrásnější jarní vůni. V obálce je také připraven příběh, který využijeme v další aktivitě.

- 1) Hry s padákem – Po úvodní rozcvičce se děti postaví do kruhu kolem barevného padáku – každé dítě si vybere barvu, která se mu líbí. Poté se děti zeptáme, proč si vybraly zrovna tuto konkrétní barvu a co jim připomíná. Následně děti rozestavíme k poutkům padáku a vyzveme je, aby padák společně zvedaly a pokládaly. Poté si s dětmi zahrajeme hru „Měnička“. Po hře vyzveme děti, aby si lehly na padák a vybraly si barvu, která se jim líbí – zařadíme jednoduchou a rychlou relaxaci pro zklidnění dětí.
- 2) Narativní pantomima – Dětem nejprve převyprávíme příběh o semínku, které se po dlouhé zimě probudilo a poté je kouzelnou hůlkou proměníme v semínka květin. Podle příběhu, který dětem znovu čteme, předvádíme jednotlivé činnosti, které se v příběhu objevují. Poté si s dětmi povídáme o tom, jak se semínka mohou dostat na určité místo (ukazujeme obrázky) a následně děti poprosíme, aby si stoupily k obrázku, který se jim líbí nejvíce a zeptáme se jich, proč se jim místo na obrázku líbí.

- 3) Vůně jara – Na vycházce do okolí školky nasbíráme do připravených papírových kalíšků všechny přírodniny, které dětem voní – květiny, tráva, hlína, jehličí, mech... Poté si na školní zahradě s dětmi popovídáme o tom, co daly do svého kalíšku, co jim nejvíce voní, a nakonec si všechny děti přivoní ke kalíškům svých kamarádů.
- 4) Frotáž – Dětem rozdáme připravené papíry a voskovky. Poté dětem ukážeme, jak správně provést techniku frotáže. K provedení používáme vhodné nasbírané přírodniny z předchozího úkolu (listy, tráva, květiny). Dětem pomáhá paní učitelka.

Hodnocení: Děti se zeptáme, jaká aktivita se jim líbila nejvíce a ze které mají největší radost. Následně na velký arch papíru nalepíme výkresy vytvořené frotážovou technikou a při ranních činnostech můžeme s dětmi dokreslit louku. Nakonec arch papíru připevníme na nástěnku či na zeď ve školní třídě. Kalíšek s vůní jara si děti mohou odnést domů.

4.4 Čtvrtek – Na zahrádce to žije

Cíl: seznámení dětí se zástupci hmyzu a drobných živočichů žijících na zahradě nebo v lese, prohlubování skupinové empatie a přátelství, záměrné pozorování a dodržování určitých pravidel, seznámení se se symetrií.

Organizační forma: ve třídě, v herně, u stolečků, školní zahrada, les

Vzdělávací oblasti: dítě a ten druhý, dítě a jeho psychika, dítě a svět

Očekávané výstupy: postupovat a učit se podle pokynů a instrukcí, vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických) i ve slovních výpovědích k nim, být citlivé ve vztahu k živým bytostem, k přírodě i k věcem, osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a životní praxi

Pomůcky: lupy, kelímky, obrázky hmyzu, obrázky květin, dopis od skřítky, pracovní listy, pastelky, tužky, bavlna

Činnosti:

Společně s dětmi si přečteme nový dopis od skřítky Jarníčka. V něm je napsáno, že skřítek má spoustu kamarádů, kteří se po zimě probouzejí. Pomocí obrázků, které jsou v obálce, děti seznámíme s hmyzem a drobnými živočichy žijícími na zahradě či v lese.

- 1) Pavučina – Děti sedí v kroužku na zemi na barevných kytičkách. Paní učitelka si připraví klubíčko bavlny, které bude posílat dětem. Začátek klubka si ponechá v ruce a po sdělení dětem, jaký má dnes den nebo jak se cítí, posílá klubíčko vybranému dítěti. Dítě sdělí své pocity, popřípadě myšlenky, které považuje za důležité a prstem si přidrží nit z klubíčka, a to pošle dál svému kamarádovi. Po vystřídání všech dětí se nám na zemi vytvoří pavučina. Pavučinu opatrně pustíme a zeptáme se dětí, co jim rozmotané klubíčko připomíná. Pokud děti neví, tak použijeme obrázky hmyzu, které jim napoví. Následně necháme děti pojmenovat hmyz, který znají a obrázek pavouka umístit na pavučinu. Celou aktivitu ukončíme v kruhu nad pavučinou, kde si povíme, že každý z nás pomohl vytvořit právě tuto pavučinu a že je důležité kamarády poslouchat, protože každé jejich sdělení je důležité.

- 2) Pozorování hmyzu, žížal a šneků – Do skleniček s vhodným prostředím umístíme některé zástupce hmyzu a žížaly. Děti si mohou skleničku s živočichem prohlédnout pod lupou, kterou jim připravíme. Následně ke skleničkám přiřadíme jednotlivé obrázky a děti poprosíme, aby obrázky popsaly (počet končetin, počet očí, barva atd). Při vycházce ven všechny živočichy pustíme.
- 3) Motýly – Dětem ukážeme obrázky barevných motýlů. Poté je kouzelným proutkem proměníme v badatele, kteří zkoumají motýly. Následně s dětmi vytvoříme pomocí techniky otisku motýla. Na čtvrtku nakreslíme motýla, kterého přehneme v půlce (symetrie) a následně vyzveme děti, aby temperovými barvami vybarvily pouze jednu půlku motýla. Poté společně čtvrtku přehneme a sledujeme otisk barev. Paní učitelka po zaschnutí motýli vystříhá a umístí na nástěnku.
- 4) Pozorování – Dětem rozdáme při vycházce ven lupy a vyzveme je, aby pozorovaly živočichy nebo i květiny, které mohou nalézt v lese nebo na louce.

Hodnocení: S dětmi si na vycházce popovídáme o tom, co se jim nejvíce líbilo a jakého živočicha viděly například na vlastní zahrádce. Poté se jich zeptáme, co si pamatují o živočích, které jsme měli ve skleničkách a zda by chtěly ve skleničce přinést ještě nějaké jiné zástupce. Poté si společně pojmenujeme motýly, které jsme umístili na nástěnku.

4.5 Pátek – Naši malí kamarádi

Cíl: Společnými silami vytvořit domeček pro hmyz, respektování názoru ostatních, rozvoj jemné a hrubé motoriky, rozvoj volných vlastností a šetrného zacházení s přírodou.

Organizační forma: v lese, na školní zahradě, u stolečků

Vzdělávací oblasti: dítě a svět, dítě a ten druhý, dítě a společnost, dítě a tělo, dítě a jeho psychika

Očekávané výstupy: pomáhat pečovat o okolní životní prostředí (dbát o pořádek a čistotu, nakládat vhodným způsobem s odpady, starat se o rostliny, spoluvytvářet pohodu prostředí, chránit přírodu v okolí, živé tvory apod.), respektovat potřeby jiného dítěte, dělit se s ním o hračky, pomůcky, pamlsky, rozdělit si úkol s jiným dítětem apod., koordinovat lokomoci a další polohy a pohyby těla, pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno

Pomůcky: přírodniny nasbírané dětmi, dřevěná bedýnka, roličky toaletního papíru, dopis od skřítky, fialka, poklad

Činnosti:

- 1) Komunikativní kruh – S dětmi si přečteme poslední dopis od skřítky, ve kterém nám ukládá poslední úkol – udělat hmyzím kamarádům domeček, kde by se mohli schovávat před deštěm. Poté se děti zeptáme, jestli ví, kde bydlí malí živočichové a hmyz a z čeho bychom mohli domeček vyrobit. Pokud děti neví, tak je pomocnými otázkami navedeme na správnou odpověď.
- 2) Sběr přírodnin – S dětmi v lese sbíráme vhodné přírodniny pro výrobu domečku pro hmyz. Společně hledáme a pojmenováváme věci přírodniny, které kamarádi přinesou a následně si je odneseme na školní zahradu, kde si děti vytvoří společnými silami domeček pro hmyzí kamarády.
- 3) Poklad – Během výroby domečku umístíme na zahradu dopis od skřítky. Když ho děti najdou, společně si ho přečteme – skřítek Jarníček nám děkuje za pomoc při probouzení jara a doufá, že jsme se naučili něco nového. Jako odměnu za naši práci schoval na zahradě poklad a květinu, která je ze všech nejkouzelnější. Děti se vydávají hledat poklad a fialku, kterou budou po zbytek školního roku opečovávat.

Hodnocení: Společně s dětmi umístíme vytvořený domeček pro hmyz do rohu školní zahrady. Následně se děti ptáme, jak se jim tvoření líbilo a jakou mají radost z objeveného pokladu. Poté se děti ptáme, jak se budou starat o květinu, kterou od skřítky dostaly a jestli si pamatují, co všechno květina potřebuje.

Hodnocení přírodovědného projektu

Přírodovědný projekt pro nejmladší děti v mateřské škole hodnotím jako velmi kladně. Děti bavila většina aktivit spojená s projektem a byly nadšené, když se jim povedlo vypěstovat osení a bylinky a nadšené byly z herbáře, na který postupně samy nosily květiny, které jsme společně zakládali do knížek.

Jedním z hlavních cílů projektu bylo naučit děti rozpoznat a vyjmenovat alespoň 5 květin, které můžeme najít v jarní přírodě. Většina dětí si velmi rychle zapamatovala pampelišku, sedmikrásku, podběl, tulipán a narcisku a poté je využívala v pohybové hře: „Uvíváme věneček“. Dále si děti zvládly zapamatovat mravence, mouchu a včelu. Nejvíce děti bavilo pozorování zmíněných zástupců hmyzu ve skleničkách. Dále děti dokázaly popsat postup při sázení semínek do hlíny a dokázaly říci, co je k úspěšnému růstu květin potřeba. V této aktivitě mě velmi překvapilo, že děti každé ráno začínaly tím, že se přesvědčily, že jejich kelímku se zasazenými semínky nic nechybí. Největší radost děti měly, když objevily první naklíčené semínko a první zelený výhonek ve svém kelímku. V podstatě všechny děti dokázaly na konci týdne vyjmenovat, co vše je potřeba k úspěšnému vypěstování rostliny. Další aktivitou, která děti velmi bavila, byla výroba domečku pro hmyz. Z materiálu, který děti v lese nasbíraly by se jistě dalo vytvořit hmyzích domečků několik. V rámci doplňkových aktivit (básničky s pohybem, narativní pantomima, hry s padákem) se děti aktivně zapojovaly a projevovaly radost z činnosti. Z hlediska těchto aktivit hodnotím projekt velmi kladně. Méně pozitivně hodnotím cíle zaměřené na sociální chování dětí, avšak jedná se pouze o tříleté děti, které se velmi často nechají ovládat svými pocity a potřebami. Bylo pro ně tedy náročné například pracovat ve skupince, která měla více než 3 členy nebo být ohleduplnější k ostatním v průběhu aktivit, kde se pozornost věnovala jednomu nebo dvěma dětem. Na skupinové spolupráci a přátelském chování v kolektivu dětí budeme jistě v následujících měsících a letech pracovat. Děti ze začátku týdne také měly problém s vyjadřováním svých pocitů a myšlenek. Na konci týdne většina dětí dokázala vyjádřit svůj názor buď na aktivitu, kterou jsme společně dělaly nebo na své výtvarné dílo. Dále se děti v průběhu týdne naučily popsat svou náladu, proč jsou smutné nebo co jim naopak udělalo radost, koho mají rádi, co se jim líbí ve třídě, jaká aktivita jim přišla zajímavá atd. Aktivitu děti bavily a bylo vidět, že jsou rády, že si mohou vyzkoušet něco pro ně nového a neznámého. Na konci týdne si odnesly svůj kelímek s rostlinou domů a po víkendu jsme si povídali o tom, zda se o rostlinu starají jako ve školce. Také herbář se dětem velice líbil a společně jsme ho vystavili ve školní třídě až do konce školního roku.

Jak už bylo zmíněno výše, program hodnotím jako kladný, avšak několik věcí by bylo potřeba upravit. Myslím si, že téma je velmi rozsáhlé a má mnoho možností, jak dětem přiblížit jarní přírodu a procesy v ní. V případě, že bych program realizovala opakovaně, bych volila delší časové rozpětí, například měsíc. Také bych při tvorbě domečku pro hmyz zvolila dvojice a každá dvojice by vytvořila svůj domeček, který bychom následně mohli společně schovat v lese. Dalším negativem, které vnímám, ale zřejmě nebylo možné se mu vyvarovat, byl počet dětí ve třídě. Při realizování projektu docházelo do třídy 20 dětí. Často se proto stávalo, že jsem nemohla dětem věnovat tolik pozornosti, kolik jsem považovala za důležité nebo kolik jí děti vyžadovaly. V závěru však pozitiva převážila negativa a co považuji za nejdůležitější je, že děti byly spokojené a program si užily.

4.6 Pondělí – Co se stane, když se nebudu mýt

Cíl: rozvoj volných vlastností a fantazie, spolupráce ve skupině, porozumět slyšenému, výroba vlastního mýdla, vytvoření první kapitoly knížky

Organizační forma: v herně, u stolečků

Vzdělávací oblasti: dítě a ten druhý, dítě a jeho tělo

Očekávané výstupy: uplatňovat své individuální potřeby, přání a práva s ohledem na druhého (obhajovat svůj postoj nebo názor, respektovat jiný postoj či názor), přijímat a uzavírat kompromisy, řešit konflikt dohodou, spolupracovat s ostatními, rozlišovat, co prospívá zdraví a co mu škodí; chovat se tak, aby v situacích pro dítě běžných a jemu známých neoohrožovalo zdraví, bezpečí a pohodu svou ani druhých, mít povědomí o významu péče o čistotu a zdraví, o významu aktivního pohybu a zdravé výživy

Pomůcky: příběh z knížky, obrázky k tématu, glycerinová mýdlová hmota, vonný olej, silikonové formičky, sušené květiny, přenosný vaříč

Činnosti:

- 1) Komunikativní kruh – Dětem přečteme příběh z knížky od Ester Staré – A pak se to stalo. Ve vhodné části příběhu požádáme děti, aby příběh samy domyslely a řekly, co se podle nich mohlo hlavní aktérce příběhu stát. Poté příběh dočteme a s dětmi si povídáme o tom, jak se správně mýt a jak často, proč je důležité dodržovat hygienu a co by mohlo mít zanedbání za následky. Následně s dětmi pracujeme s literárním textem – hrajeme různé pohybové hry, zařadíme běžnou i narativní pantomimu, převyprávíme příběh podle vlastních slov, obkreslování těla atd.
- 2) Výroba knížky – Ze starých časopisů a letáků vytvoříme s dětmi koláž, kterou nalepíme do první kapitoly knížky o zdraví. Děti rozdělíme do dvojic a každé dvojici dáme jeden časopis nebo leták. Požádáme je, aby v letáku našly to, čím se můžeme mýt, v čem se můžeme koupat a co souvisí s naší hygienou. Poté si děti obrázky vystříhnou a společně je dáme na arch papíru stejného formátu jako je kniha. Děti si uspořádají koláž a následně ji nalepíme, popřípadě dokreslíme.
- 3) Výroba mýdla a kresba – Individuální práce ve skupince maximálně po třech. V přenosném vaříči rozpustíme glycerinovou směs a tu poté nalejeme do formiček,

které si děti zvolily. Následně si mohou děti vybrat druh vonného oleje a mýdlo si opatrně ozdobit usušenými květinami.

Hodnocení: S dětmi si prohlédneme vytvořená mýdla a zeptáme se jich, jaká aktivita se jim nejvíce líbila, popřípadě proč si zvolily konkrétní vůni. Společně si také prohlédneme vytvořenou koláž v knížce a na nástěnku připevníme obrys těla, který děti dotvořily a k němu připneme obrázky k tématu.

4.7 Úterý – Co se stane, když si nebudu čistit zuby

Cíl: naučit děti správnou techniku čištění zubů, rozvoj fantazie a volných vlastností, rozvoj řečových schopností, rozvoj hrubé a jemné motoriky

Organizační forma: v herně, u stolečků, umývárna

Vzdělávací oblasti: dítě a jeho tělo, dítě a ten druhý

Očekávané výstupy: znát základní pojmy užívané ve spojení se zdravím, s pohybem a sportem, zvládat sebeobsluhu, uplatňovat základní kulturně hygienické a zdravotně preventivní návyky (starat se o osobní hygienu, přijímat stravu a tekutinu, umět stolovat, postarat se o sebe a své osobní věci, oblékat se, svlékat, obouvat apod.), spolupracovat s ostatními, dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití a chování doma, v mateřské škole, na veřejnosti, dodržovat herní pravidla

Pomůcky: kartáčky, pasta, příběh z knížky, maketa pusy a zubů, kartáče na čištění, pracovní listy, obrázky potravin, obrázky zubů

Činnosti:

- 1) Komunikativní kruh – Děti si vyslechnou příběh o nečištěných zoubkách. Necháme děti opět domyslet konec a poté jim přečteme, jak to dopadlo v příběhu. Následně se děti ptáme, kdy si čistí zoubky a jak dlouho. Do rozhovoru zapojíme i obrázky z ordinace zubaře. Jako další aktivitu v kruhu třídíme společně zdravé a nezdravé potraviny, které nám naše zuby můžou ničit. Na maketě zubů vytvořené z PET-lahví a papíru dětem demonstrujeme správné čištění zubů, které si poté mohou také vyzkoušet.
- 2) Čištění zubů – S dětmi se přesuneme do umývárny, kde si děti vezmou kartáčky a před zrcadlem si pod dohledem paní učitelky správně vyčistí zoubky. K tomuto účelu využijeme básničku o zoubcích. Následně si s dětmi povídáme o tom, že je dobré si zuby čistit po každém jídle, ráno i večer a také si zopakujeme, co našim zubům škodí.
- 3) Výroba knížky – S dětmi si vytvoříme dva zuby – jeden zkažený a černý, na který nalepíme obrázky sladkostí a sladkých limonád a jeden bílý, na který nalepíme zeleninu, ovoce, mléko.... Poté vyzveme děti, aby dokreslily kartáčky a zubní pastu. Paní učitelka nakonec vlepí básničku.

Hodnocení: Děti si v umývárně u zrcadel zkontrolují svoje zoubky, mohou si je spočítat a pochlubit se, jak je mají bílé. Nakonec si nad knížkou zopakujeme vše, co jsme se dozvěděli o čištění, a zeptáme se dětí, jestli se jim knížka prozatím líbí a zda mají nějaké nápady na její vylepšení, popřípadě co je zajímá a o čem by se chtěly ještě dozvědět.

4.8 Středa – Co se stane, když budu jíst jenom sladkosti

Cíl: vytvoření povědomí o nebezpečí sladkostí a nezdravých jídel, informace o obezitě, vysvětlení pojmu zdravý životní styl, spolupráce ve skupině, uvědomění si vlastního těla

Organizační forma: u stolečků, v herně

Vzdělávací oblasti: dítě a jeho tělo, dítě a ten druhý, dítě a svět

Očekávané výstupy: uvědomění si vlastního těla, rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsahu pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí, rozvoj a užívání všech smyslů, osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví, bezpečí, osobní pohody, vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého životního stylu,

Pomůcky: obrázky zdravých a nezdravých jídel, lepidla, obrys postav, příběh z knížky

Činnosti:

- 1) Komunikativní kruh – S dětmi si opět přečteme a domyslíme příběh z knížky. Následně se děti ptáme, jaké jídlo mají nejraději a co mají nejraději za sladkosti. V kruhu si roztřídíme obrázky potravin na zdravé a nezdravé. Poté obrázky zdravých potravin přiřadíme k obrysu postavy, která je štíhlá a nezdravé potraviny přiřadíme k obrysu postavy, která je obézní. V následném rozhovoru si povídáme o tom, zda je dobré jíst tučná, těžká a sladká jídla nebo raději jíst ovoce, zeleninu a jídla zdravá. Rozhovor ukončíme tím, že dětem sdělíme, že je důležité, aby strava byla vyvážená a že v omezeném množství mohou jíst i sladkosti.
- 2) Nákupní seznam a tvorba knížky – Z letáků obchodních řetězců si děti vystříhají potraviny, které jim chutnají a které by si chtěly koupit. Následně nad seznamy všech dětí diskutujeme o tom, zda je nákup zdravý nebo nezdravý. Následně naše seznamy nalepíme do knížky a diskutujeme nad tím, co bychom mohli z velkého nákupu uvařit.

Hodnocení: Společně s dětmi si projdeme všechny kapitoly v naší knížce a odpovídáme na dotazy, které děti mají. Poté se snažíme o každém seznamu říci něco pozitivního a děti pochválit. Na konci si můžeme zahrát námětovou hru „Na obchod“.

4.9 Čtvrtek – Co se stane, když jsem nemocný

Cíl: předat dětem informace o možnostech léčení různých úrazů a nemocí, naučit děti, jak se chováme u pana doktora v ordinaci, rozvoj volných vlastností, rozvoj fantazie a řečových schopností, povědomí o prevenci zdraví

Organizační forma: v herně, u stolečků

Vzdělávací oblasti: dítě a svět, dítě a ten druhý, dítě a jeho tělo

Očekávané výstupy: chovat se zdvořile, přistupovat k druhým lidem, k dospělým i k dětem, bez předsudků, s úctou k jejich osobě, vážit si jejich práce a úsilí, uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi (zdravit známé děti i dospělé, rozloučit se, poprosit, poděkovat apod.), pojmenovat části těla, některé orgány (včetně pohlavních), znát jejich funkce, mít povědomí o těle a jeho vývoji, (o narození, růstu těla a jeho proměnách), znát základní pojmy užívané ve spojení se zdravím, s pohybem a sportem

Pomůcky: lékařské vybavení (hračky v MŠ), příběh z knížky, obrázky, lepidlo, nůžky, pastelky

Činnosti:

- 1) Komunikativní kruh – v kruhu si přečteme příběh z knížky, který děti opět dovypráví podle vlastní fantazie. Následně si připravíme hádanky na různá povolání, které děti mají uhádnout a vybrat ta povolání, ve kterých se lidé starají o nemocné. Dále se ptáme dětí, zda měly již někdy nějaký vážný úraz nebo jestli navštívily ordinaci pana doktora. Následně dětem přečteme, jak by se měly chovat v případě, že se stane nějaká nehoda, a na koho se mají obrátit.
- 2) Modelové situace a námětové hry – S dětmi si zahrajeme modelové situace simulující například odřenou ruku, zlomenou nohu, nemoc a podobné. Samy děti ošetřují své kamarády a hrají si na doktory. Následně zařadíme do aktivit námětovou hru, kdy paní učitelka je maminka a s dítětem jde k paní doktorce. Učíme děti, jak se správně chovat v ordinaci a podobně. Zakončení těchto aktivit uskutečníme v umývárně, kde naučíme děti, jak se správně myjt ruce.

- 3) Tvorba knížky – S dětmi si řekneme důležitá telefonní čísla, která si napíšeme do knížky a kolem nich nalepíme lékařské vybavení, které můžeme najít v ordinaci pana doktora nebo v lékárně.

Hodnocení: Při hodnocení aktivit se zeptáme dětí, zda by některé z nich chtělo být paní doktorkou nebo zdravotní sestřičkou. Následně si s dětmi povídáme i o odvětvích zdravotnictví a různých oborů lékařství. Poté se s dětmi naučíme básničku o paní doktorce a společně si zopakujeme všechna důležitá telefonní čísla.

4.10 Pátek – Co se stane, když jsem zdravý

Cíl: obeznámit děti s různými handicapy, se kterými se mohou setkat v běžném životě, naučit děti ohleduplnosti k odlišným lidem, vážit si zdravého těla a pečovat o něj,

Organizační forma: u stolečků, v herně

Vzdělávací oblasti: dítě a svět, dítě a ten druhý, dítě a jeho tělo

Očekávané výstupy: mít povědomí o některých způsobech ochrany osobního zdraví a bezpečí a o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc (kam se obrátit, koho přivolat, jakým způsobem apod.), být citlivé ve vztahu k živým bytostem, k přírodě i k věcem, přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem, navazovat a udržovat dětská přátelství, chápat, že všichni lidé (děti) mají stejnou hodnotu, přestože je každý jiný (jinak vypadá, jinak se chová, něco jiného umí či neumí apod.), že osobní, resp. osobnostní odlišnosti jsou přirozené

Pomůcky: klubíčko bavlny, šátky, papírové kapesníky, tužky, papíry

Činnosti:

- 1) Komunikativní kruh – Na zem doprostřed kruhu rozložíme obrázky, na kterých jsou vyobrazeni lidé s určitým handicapem či znevýhodněním a lidé bez handicapu a znevýhodnění. Vyzveme děti, aby se na obrázky v tichosti a klidu podívaly a pokud chtějí, nějaký obrázek si vzaly k sobě. Poté děti poprosíme, aby obrázky roztrídily tak, aby na jedné hromádce byli lidé bez handicapu a na druhém s handicapem. Děti se ptáme, co je na obrázcích zvláštní a zda se někdy setkaly s někým, kdo měl nějakou kompenzační pomůcku či byl od nich či jejich rodičů nějakým způsobem odlišný. Dětem vysvětlíme, že každý se nemusí narodit zdravý a může mít určité problémy. Pokusíme se dětem vysvětlit, jak se mají k lidem s handicapem či postižením chovat a jak s nimi komunikovat. Vysvětlíme jim, že jsou to úplně stejní lidé jako my. Pokud mají děti dotazy a téma je zajímavé, můžeme diskutovat a vyslechnout si zkušenosti a postřehy dětí.
- 2) Aktivita se smyslovým znevýhodněním – Děti rozdělíme do dvojic a vytyčíme si ve školní třídě trasu s překážkami, kterou děti budou muset projít. Jeden ze dvojice má zavřené nebo zavázané oči a jeho kamarád ho musí provést skrz trasu s překážkami. Další aktivitou je malování na zemi pouze pomocí nohou nebo

pusou. Následná aktivita je spojená s využíváním sluchu. Děti sedí v kruhu a mají zavřené oči. Jedno z dětí, které je vybráno paní učitelkou vydává pípání. Ostatní děti musí přijít na to, který jejich kamarád zvuk vydává. Poslední aktivita je klasická pantomima, kde děti předvádějí různá povolání a aktivity.

- 3) Tvorba knížky – Společně s dětmi si do knížky nalepíme nejpovedenější obrázky, které děti namalovaly nohou nebo pusou. Následně s dětmi vytvoříme z papíru řetěz, který nalepíme do knížky – každé dítě si svůj kroužek vyzdobí tak, jak uzná za vhodné a jak se mu líbí.

Hodnocení: S dětmi vybereme nejpovedenější obrázky namalované pusou nebo nohou a povídáme si o tom, jaké to pro děti bylo, zda jim to přišlo těžké a podobně. Poté s dětmi vytvoříme řetěz a vysvětlíme jim, že musíme stejně jako řetěz držet při sobě a pomáhat si. Nakonec si prohlédneme celou naši knížku a pokusíme se společně vymyslet název.

Hodnocení výchovně zdravotního projektu

Program zaměřený na výchovu ke zdraví byl koncipován pro starší děti a celkově ho hodnotím pozitivně. V průběhu týdne jsme si s dětmi přečetli 5 příběhů z knížky, kterou samy děti označily za velmi zábavnou a všechny činnosti, které byly do projektu zapojeny, hodnotily děti také kladně.

Jako obecný cíl jsem stanovila prohloubit znalosti o zdravém životním stylu a vést děti ke zdravému způsobu života. První den programu jsme věnovali tomu, že děti vyprávěly, co rády dělají, zda sportují a jestli chodí na nějaký kroužek. Většina dětí měla povědomí o tom, co je zdravý životní styl, jak se o sebe staráme a co můžeme udělat pro naše zdraví. Jedním z konkrétních cílů bylo naučit děti správně pečovat o své zuby. Původně aktivita plánovaná na jeden den se nakonec protáhla až do konce týdne a děti si svědomitě po obědě čistily své zuby. Všechny děti na konci programu dokázaly vlastními slovy shrnout, co je zdravý životní styl a jak můžeme pečovat o své zdraví. Mezi konkrétní cíle také patřilo rozvíjet slovní zásobu dětí a podporovat u nich fantazii a představivost. V programu jsem se snažila pracovat s vlastními zkušenostmi dětí a rozvíjet u nich vyjadřovací schopnosti. Ze začátku týdne děti mnohdy nevěděly, co od nich požaduji při domýšlení konce příběhů a používaly reálné a skutečné situace. Když ale poznaly, že v knížce je všechno možné, začaly samy vymýšlet neuvěřitelné konce příběhů. Co se týče společných aktivit jako byla například výroba nákupních seznamů, tak jsem byla překvapena, že chlapci spolu dokážou vycházet lépe než dívky. Co se týče ale kolektivní práce, tak tu hodnotím velmi kladně, protože se děti dokázaly domluvit a určit vždy někoho, kdo si podle nich zasloužil do knížky něco dokreslit. Myslím, že výroba knížky děti hodně bavila a na konci s ní byly velmi spokojené. Jako negativní stránku programu bych uvedla především nedostatek zkušeností s dětmi tohoto věku. Protože pracuji po celý rok především s dětmi ve věku 3–4 let, bylo pro mě těžké vymyslet aktivity a program pro tuto věkovou skupinu. Myslím, že jsem mohla zapojit i náročnější aktivity a více věřit dětem a jejich zkušenostem. Pokud bych se k programu v budoucích letech vracela, zcela určitě rozšířím a doplním jiné o trochu těžší aktivity.

Celkově hodnotím program jako kladný a myslím si, že se velmi líbil dětem. Děti mě velmi mile překvapily a aktivně a s chutí se zapojovaly do všech připravených aktivit. Z mého pohledu bylo naplněno všech určených konkrétních cílů, kterých mělo být dosaženo. Myslím si, že pro příště bych mohla zvolit náročnější aktivity a více dětem důvěřovat.

V tématu seznamování dětí s odlišnostmi ostatních nebo s handicapovanými dětmi bych ráda využila možnosti zorganizovat setkání dětí z naší školky a dětí například ze speciální školky nebo z jiné instituce, což mi bylo doporučeno vedoucí mé bakalářské práce. V současné době s paní ředitelkou MŠ Smržovka projednáváme a hledáme instituce, které by byly ochotné strávit s našimi dětmi několik bloků a došlo by ke společné integraci.

Závěr

Předškolní vzdělávání prošlo během let velkým vývojem. V dnešní době si můžeme vybrat z velkého množství alternativních vzdělávání a různých vzdělávacích programů, podle kterých se různé mateřské školy řídí. V dnešní době můžeme využívat velkého množství metod a forem výuky v předškolním vzdělávání a jedna z nich je projektová metoda, kterou jsem se v rámci bakalářské práce zabývala.

Abych celkově porozuměla tématu věnovala jsem se v prvních kapitolách dokumentům, které upravují předškolní vzdělávání a zabývala jsem se Rámcově vzdělávacím programem vytvořeným MŠMT. V další kapitole jsem se snažila přehledně vymezit a přiblížit terminologii projektové výuky, její historii u nás i ve světě a zkoumala jsem pozitiva i negativa této metody. Ve třetí kapitole jsem se věnovala psychickému vývoji dítěte v předškolním věku a oblastem vzdělávání, které definuje RVP. V praktické části jsem se poté na základně získaných informací snažila vytvořit dva programy pro děti předškolního věku.

Mým osobním cílem bylo, abych děti nechala pracovat více samostatně, důvěřovala jim a abych jim zprostředkovala nový, něčím zajímavý zážitek. V přírodovědném programu, který byl vytvořený pro nejmenší děti navštěvující mateřskou školu se mi tohoto cíle povedlo dosáhnout, ovšem u starších dětí jsem si vědoma toho, že byť se jim program, který jsem vytvořila líbil, tak jsem mohla zvolit náročnější aktivity. Záměrem přírodovědného cíle bylo seznámit děti s procesy v jarní přírodě, vyjmenovat zástupce jarních květů a hmyzu a celkově je naučit zodpovědnosti za své chování, což se mi podle mého názoru podařilo. V projektu zaměřeném na výchovu ke zdraví jsme se s dětmi zaměřila na správnou techniku čištění zubů a rozvoj jejich fantazie a představivosti při domýšlení konců příběhů. Bylo velmi přínosné sledovat, jak se děti postupně osmělovaly a vymýšlely čím dál tím více neuvěřitelnější konce příběhů. Vytvořené projekty jsem se snažila propojit s RVP pro PV ale především s ŠVP Mateřské školy Smržovka, ve které docházelo k realizaci a z mého pohledu došlo ke splnění tohoto záměru, stejně jako k naplnění cílů, které jsem si v celé bakalářské práci stanovila.

Celkově pro mě práce na projektech byla velmi přínosná a přinesla mi spoustu nových poznatků a zkušeností, které jistě využiji v praxi. Mezi nejdůležitější poznatek, který si z práce odnesu je ten, že bych více měla dětem důvěřovat a nechat je samostatně objevovat a zkoumat a sama fungovat pouze v roli rádce, který je dětem k dispozici.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BAXOVÁ, Miroslava. *Aby nás to spolu bavilo celý rok: prožitkové učení v mateřské škole*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1370-3.

DÖMISCHOVÁ, Ivona. *Projektová výuka: moderní strategie vzdělávání v České republice a německy mluvících zemích*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. ISBN 978-80-244-2915-1.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole: vývoj, inspirace, současné problémy*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1620-9.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Činnosti k rozvíjení přírodovědné gramotnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, [2017]. ISBN 978-80-7496-327-8.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Environmentální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Josef Raabe, c2010. Nahlízet – nacházet. ISBN 978-80-86307-95-4.

KASPER, Tomáš a Dana KASPEROVÁ. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada, 2008. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2429-4.

KASPER, Tomáš, Dana KASPEROVÁ a Markéta PÁNKOVÁ, ed. *"Národní" školství za první Československé republiky*. Praha: Academia, 2018. První republika. ISBN 978-80-200-2891-4.

KAŠOVÁ, Jitka. *Škola trochu jinak aneb Projektové vyučování v teorii i praxi*. Kroměříž: IUVENTA, 1995. ISBN (brož.).

KREJČOVÁ, Věra, Jana POCHE KARGEROVÁ a Zora SYSLOVÁ. *Individualizace v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0812-9.

LEBLOVÁ, Eliška. *Environmentální výchova v mateřské škole*. Vydání druhé. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1149-5.

MAZÁNKOVÁ, Martina. *Inkluze v mateřské škole: děti s PAS, ADHD a handicapem*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1365-9.

NADEAU, Micheline. *Relaxační hry s dětmi*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-712-4.

OPRAVILOVÁ, Eva a Vladimíra GEBHARTOVÁ. *Rok v mateřské škole: učebnice pro pedagogické obory středních, vyšších a vysokých škol*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2011. Kurikulum předškolní výchovy. ISBN 978-80-7367-703-9.

OTTOMANSKÁ, Vladimíra. *Když se řekne rozcvička: pohybové aktivity pro předškolní děti*. Ilustroval Patricie KOUBSKÁ. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1439-7.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0495-4.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

SVOBODOVÁ, Eva a Miluše VÍTEČKOVÁ. *Osobnost předškolního pedagoga: sebereflexe, sociální kompetence a jejich rozvíjení*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1243-0.

SYSLOVÁ, Zora a Lucie ŠTĚPÁNKOVÁ. *Třídní projekty v mateřské škole*. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1480-9.

THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.

TOMÁŠKOVÁ, Iva. *Rozvíjíme předčtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0790-0.

TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-527-1.

VALENTA, Josef. *Pohledy: projektová metoda ve škole a za školou*. Praha: IPOS ARTAMA, 1993. ISBN 8070680660.

VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.

ZORMANOVÁ, Lucie. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4100-0.

ELEKTORNICKÉ ZDROJE

Strategické a koncepční dokumenty. Wwww.msmt.cz [online]. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategicke-a-koncepcni-dokumenty-cerven-2009>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2013. 142 s. [cit. 2014-05-02]. Dostupné z WWW:<http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) [online]. c2004, poslední revize 27.2.2006 [cit. 2006-02-28].

PŘÍLOHY

1- Fotografie dokumentující

Fotografie 3- Hry s padákem

Fotografie 4- Komunikativní kruh

Fotografie 2- Práce s obrázky 1

Fotografie 1- Práce s obrázky 2

Fotografie 6- Pozorování v přírodě

Fotografie 8- Hledání přírodnin

Fotografie 5- Sazení bylinek

Fotografie 7- Pokusy s rostlinami

Fotografie 10- Výtvarná práce

Fotografie 12- Výsledná práce

Fotografie 9- Tvorba nákupních seznamů

Fotografie 11- Hygienické potřeby

Fotografie 13- Skupinová práce

Fotografie 14- Smyslová hra